

SOKOLSKI GLASNIK

Organ Saveza Sokola kraljevine Jugoslavije // Izlazi 1., 11. i 21. svakog meseca • Godišnja pretplata 50 Din • Uredništvo i uprava u Ljubljani, Narodni dom • Telefon 2543 • Račun pošt. št. 12.943 • Oglasi po ceniku

God. I.

Ljubljana, 1. oktobar 1930.

Broj 24.

Fašistički napadaji na Sokolstvo

Svima je još u veoma živom sećanju, a i ostaje uvek, onaj žalosni događaj, koji se desio u Pašmanskom kanalu. Slučaj je istraživala i italijanska komisija, koja je 21. septembra završila svoj »rad«. Ta je komisija »jednoglasno utvrdila«, da je kod katastrofe u Pašmanskom kanalu italijanski parobrod »Francesco Morosini« potpuno nevin i da na komandanta, oficire i mornare ovoga broda ne pada apsolutno nikakova krivnja za ovu nesreću. Sa italijanske strane postavio se čak i zahtev, da se pitanje određivanja odštete prepusti arbitražnom sudu engleskog admiraliteta. Posve naravno, ovaj je zahtev za jugoslovenske strane najodlučnije otklonjen, jer prema međunarodnim pomorskim običajima i pravu, u ovom slučaju nadležan je jedino jugoslovenski sud, pošto se katastrofa desila u jugoslovenskim teritorijalnim vodama.

Uostalom što se tiče krivnje sudara, ona je već odavno belodano utvrđena, i to odmah i neposredno iza katastrofe, a zna se na čijoj je strani.

Italijanska agencija Stefani pobirala se da ovaj »rezultat« odmah servira svetskoj javnosti, a sva fašistička štampa udarila je u najbučnije talambase, popraćujući tu vest sa najneverovatnijim komentarima, a koji, naravno, svi kao jedan, imaju zajednički refren, da vrve najžešćim napadajima na sve što je slovensko uopšte, a posebice na Jugoslaviju i Čehoslovačku. Ti napadaji poslednjih dana dosegli su svoju kulminaciju, jer su u najjučnijem tonu i najgrubljoj formi upravljani našoj braći i sestrama čehoslovačkog i poljskog Sokolstva, a time i svima nama — celokupnom slovenskom Sokolstvu.

Znamo, daleko su odjeknuli hitci sa Bazovice i njih je osetilo celo Slovenstvo, osetio jih je i čuo ceo kulturni svet. Zna se i čulo se kako. Možda to tišti danas one, koji obeščašćuju slovensko ime i koji iskazuju svoju smešlost i odvaznost time, što pucaju u leđa...

Na čelu tih napadačkih listova stoji list »Popolo d'Italia«, koji uređuje brat italijanskog ministra predsednika signor Arnaldo Mussolini. Što je sve taj list samo sasuo na komandanta našeg belog »Karardorda«, junaka kapetana Prodana, njegove hrabre i divljenja vredne oficire, poštovnu i odvažnu momčad. Koliku pregršt i sa kakvim se je samo uvredama i klevetama nabacio na našu braću i sestre čehoslovačke i poljske Sokole i Sokolice. Za komandanta Prodana veli da je pijanica i da se je sudbonosne noći ugodno zabavljao u svojoj kabini, a isto tako i oficir Zuljević, koji da se na zapovedničkom mostu provadao u »društvu dviju ljupkih Sokolice«.

Još gori su napadaji »Popolo d'Italia« na čehoslovačke i poljske Sokole, o kojima doslovno piše: »Putnici na ladi bili su skoro isključivo poljski i čehoslovački Sokoli, koji su se vraćali sa sleta u Beogradu preko Dubrovnika i to posle mnogih svečanosti, vatrenih govora i banketa, gde se neograničeno pilo. Dokazano je, da su se onog dana svi nalazili na brodu u vanrednom uzbuđenju. Kako bi se inače mogla tumačiti činjenica, a koju su ispovedili verodostojni svedoci, da su neki od putnika, kad ih je posada »Morosinija« spasila sa »Karardorda«, tražili nekakve navijerane gramofone da mogu plesati i to uz leževne svojih zemljaka i uz stenjanje ranjenika.«

Pojmljivo je, da je ovo besramno pisanje fašističke štampe silno uzbuđilo čitavu čehoslovačku javnost i svi listovi na ove napadaje najoštrije reagiraju.

»Narodni Listy« pišu sledeće: »... Kapetan Prodan uzor je plemenitog starog pomorca, kojega nije potrebno braniti zbog nesramne klevete. Podlim neprijateljima Slovenstva nije bilo dovoljno, da su nisko napali jugoslovensku posadu jugoslovenskog parobroda, već sada još i pljuju na češke i poljske Sokole i sramote njihove žene.« Dalje poziva list u istom članku sve Slovene na bojkot Italije i italijanske robe i zaključuje članak: »Dužni smo da izjavimo, da je mera naše strpljivosti sada puna. Ne ćemo da za intervenciju zovemo poslanika u Rimu. Odgovorićemo sami, svi i složno, sa

strogom i bezobzirnom kontrolom sviju, koji bi se posle tih vredanja našeg naroda i celog Slovenstva usudili još nositi svoj novac u Italiju. Dok za ovo osramoćivanje ne dobijemo potpunu zadovoljštinu, ne sme ni jedan Čehoslovak u Italiju.« Na bojkot Italije poziva i »Sokolski Vestnik« i mnoge druge novine.

Ovo uzbuđenje još je pojačalo i jedno privatno pismo, koje je od jednog jugoslovenskog Sokola primio starosta ČOS br. dr. Scheiner. U pismu navodi pisac napadaje italijanske štampe i pripominje, da je italijansko društvo, kojem pripada parobrod »Francesco Morosini« podiglo protiv »Jadranske plovidbe« kao vlasnici »Karardorda« dve velike tražbe. Na jednoj strani traži, da se povrate troškovi za prevoz, nastambu i prehranu brodolomaca, na drugoj pak odštetu za srebrno, koje je prema italijanskoj tvrdnji bilo pokradeno na »Morosiniju« od strane Sokola.

Po međunarodnom pomorskom pravu povratak troškova za opskrbu brodolomaca u principu je utemeljen. U ovom slučaju pak čoveka iznenaduje činjenica, da italijansko društvo traži odštetu, ma da je belodano poznato i utvrđeno, da je katastrofu skrivio parobrod »Morosini«. Pored toga traženi je iznos (177.000 Kē) vanredno visok, kad se zna, da je na »Karardordu« bilo samo 300 putnika i da se za radove oko spasavanja sme tražiti samo povratak faktičnih troškova.

Skoro je neverovatno, kako se razabire iz daljnje izveštaja jugoslovenskog Sokola, da Italijani traže od jugoslovenskog društva i odštetu za srebrni pribor, koji su tobože ukradli Česi, koje je »Morosini« prekrcao sa teško oštećenog »Karardorda«. Na sreću da je prouzrokovana šteta u iznosu od 350.000 Kē. Kako bi bili došli brodolomci do tog pribora za jelo? Kako su ga mogli sakriti, kad je prtljag, kao i sve drugo, što su češki putnici imali ostalo na krovu »Karardorda« ili potonulo na dno mora te su se mnogi spasili skoro sasvim goli. Ta svi spašeni bili su pod najstrožim italijanskim policijskim nadzorom na brodu i u Zadru.

Zbog svega toga je ČOS odmah poduzela potrebne korake, da zaštiti čast čehoslovačkog i poljskog Sokolstva. Najprvo su posetili zamenika čl. ministra inostranih dela dr. Krofta delegati ČOS br. Francišek Mašek i br. dr. Jaroslav Urban, koji su se pritužili zbog pisanja italijanske štampe. Ministar dr. Krofta izjavio je, da ministarstvo inostranih dela tome posvećuje svu pozornost i da će u granicama svoje nadležnosti učiniti sve, da Sokolstvo dobije potpunu satisfakciju.

Odlučan istup ČOS

Dne 24. septembra sastalo se je predsedništvo ČOS na sednicu i nakon dužeg posavetovanja izdalo sledeću izjavu:

»Predsedništvo ČOS, na svojoj sednici dne 24. o. m., raspravljalo je o izveštajima italijanske štampe i nakon saslušanja onih osoba, koje su bile prisutne kod katastrofe jugoslovenskog parobroda »Karardorda«, ponovo izriče svoju sračnu zahvalu Sokolicama i Sokolima, koji su u ovakvoj katastrofalnoj situaciji sačuvali mir i muzevu odvažnost. Sa bratskom zahvalnošću i najvećim divljenjem predsedništvo nadalje ponovo blagodari junaka odlučnosti pripravnosti i požrtvornosti oficirskog zbora i posade »Karardorda«, a što svi Sokoli učesnici jednodušno potvrđuju. Predsedništvo ČOS najodlučnije otklanja tvrdnje italijanske štampe o »orgijama i izvanrednom dobrom raspoloženju« čeških Sokola, koji su se vozili ponesrećenim parobrodom i žali da se je ozbiljna štampa države, prema kojoj je Čehoslovačka do poslednjeg časa osećala toliko vrućih simpatija, mogla tako poniziti ovim evidentnim neistinitostima i teškim uvredama. Obzirom na ugled, koji uživa Sokolstvo u češkom narodu i u cilju da po svojoj dužnosti štiti sokolsku čast, mora predsedništvo ČOS svom odlučnošću da osudi ove napadaje italijanske štampe, kod čega sa sigurnošću očekuje, da će odlučujućim vladinim faktori poduzeti korake, da se učinjena krivica ispravi. Tom

prilikom uzimlje ČOS velikim veseljem na znanje, da se je celokupno čehoslovačko novinstvo tako vruće i odlučno zauzelo za Sokolstvo, ma da Sokolstvo toga izrično nije tražilo.«

Protest poljskog Sokolstva

I poljsko Sokolstvo izdalo je u obranu svoje časti izjavu, koja glasi:

»U nekim italijanskim listovima objavljeni su poslednjih dana članci o katastrofi, koja je zadesila jugoslovenski parobrod »Karardord« 6. jula o. g., jer je u njega udario italijanski motorni brod »Francesco Morosini«. Na »Karardordu« nalazilo se u trenutku nesreće 120 poljskih Sokola, koji su se vraćali sa svesokolskog sleta u Beogradu. Tendenciozni članci, objavljeni u italijanskim listovima, sadržavaju izmišljotine objavljene na račun poljskih i čehoslovačkih Sokola. Obzirom na ovo, Savez sokolskih telovežbačkih društava u Poljskoj tvrdi, da članci italijanskih listova ne odgovaraju istini. Nijedan Sokol u trenutku nesreće nije bio pijan. Posle nesreće nije bilo nikakve zabave. Protivno tvrdnji italijanskih listova imaju putnici da se za svoje spasenje zahvale energičnim odlukama jugoslovenskog kapetana Prodana. Opis katastrofe sa strane poljskih Sokola objavljen je bio u listu »Kurier Wraszawski« 10. jula o. g.«

Izjava čehoslovačkog konzula dr. Birniše

Začasni čehoslovački konzul u Dubrovniku dr. Vaso Birniša, koji se u času katastrofe u Pašmanskom kanalu nalazio kao putnik na ladi »Morosini«, a povodom učesta ih insinucija i napadaja od strane fašističke štampe na čehoslovačke i poljske Sokole, kao očevidac o razvoju događaja izjavio je sledeće:

— Pažljivo sam pratio sve što se događalo. U času, kad je morala da među svima zavlađa panika, vladao je među Sokolima i drugim putnicima uzoran mir i disciplina, koji su svojoj sudbini poverili zapovedniku »Karardorda«. Da nije bilo te discipline, nedvojbeno je, broj žrtava bio bi daleko veći.

Na »Morosiniju« govorio sam skoro sa svim čehoslovačkim i poljskim putnicima. Interesirao sam se za njihove potrebe. Niti jedan nije pokazivao ni najmanjeg znaka pijanosti. Naprotiv, svi su bili utučeni usled posledica katastrofe, koje je svak, više ili manje, oćutio na vlastitoj koži. Isto tako bio sam svedok događaja u Zadru, gde su se putnici bez razlike iskricali, tako reći u špaliru italijanskih lučkih i policijskih vlasti. Svi putnici, ranjeni i zdravi, bili su protokolarno preslušani. Kod nikoga se nije mogla ustanoviti niti jedna okolnost, koja bi mogla da opravda insinucije italijanske štampe protiv čehoslovačkim i poljskim Sokolima.

Najveći je pak dokaz bezobzirnosti tvrdnja, da bi putnici pokrali sa »Morosinija« srebrno posude, koji da je time oštećen za preko 100.000 lira. Putnici sa »Karardorda« to nisu mogli poćiniti, jer su se u Zadru svi iskricali u takovom stanju, da su jedva skrivali svoju nagost.

Putovao sam iz Zadra sa poslednjom skupinom, jer mi je jugoslovenski konzul u Zadru izjavio, da su Jadranska plovidba i jugoslovenski konzulat uredili sve potrebno za povratak putnika u njihovu domovinu.

Jednodušnost, kojom je slovenska javnost odbila te insinucije, najbolja je satisfakcija za klevete, a ujedno i dokaz, kako te klevete potiču samo iz neobuzdanoga neprijateljstva italijanske štampe i javnosti protiv svemu, što je slovensko. —

Oficijelne i odlučne izjave ČOS i poljskog sokolskog Saveza najbolje dokazuju, kakovim se je samo infamnim lažima i podlim insinucijama poslužila italijanska štampa samo zbog toga, što su nam braća Čehoslovaci i Poljaci posle tragedije na Bazovici dokazali istinitost gesla: Vernost za vernost!

Gospa Sveta

JAKOB SPICAR (Radovljica):

Koruška — slovenačka kolevka

Koruška je zemlja kolevka Slovenaca. Koruški Slovenci su već u prvoj polovini 7. stoleća izabirali svog vladara i u krvavim borbama sa Francima i Bavarima branili svoju državu. Na polju, kod sela Gospe Svete, na vojvodskom prestolu, ustoličavali su na slovenačkom jeziku svoje vojvode. Po čitavoj zemlji bio je raširen slovenački rod. Istorijski su nam svedoci toga imena gora, voda i premnoge nasobine, kojima sada vlada Nemač. Tokom vekova sve više i više sužavala se je slovenačka postojbina. Nemački jezik prodirao je u nekada svim slovenačka sela i potiskivao jezikovnu granicu sve više u slovenačke pokrajine. Mnoga trgovišta, industrijski krajevi i letovališta postajala su potpuno nemačka ostrva u slovenačkim krajevima. Naročito brzo primakla se je jezikovna granica u prošlom stoleću. Još oko god. 1848. nabrojili su u Koruškoj preko 120.000 Slovenaca, a god. 1903. samo 90.495. U Celovcu nabrojili su god. 1857. — 6000 Slovenaca i samo 3419 Nemačaka. Danas pak Celovac je Nemački grad. Brojevi govore, da u Koruškoj izumire slovenački rod, t. j. Slovenci se germanizuju. Stari je bio običaj da su slovenački roditelji slali svoju decu među Nemce za pastire, kako bi mogli da nauče nemački jezik. Ova slovenačka deca većinom su se germanizovali i kasnije su kod kuće kao gospodari širili nemački jezik među svojim krvnom braćom. Germanizovanje koruških Slovenaca počeo je naročito pospešavati imperijalistički vladin sistem, a od god. 1867. pak nemački parlamentarni apsolutizam. Najizdašnije sredstvo germanizacije bila je škola, a i uredi su u tome mnogo pripomogli. God. 1861. bilo je u Koruškoj 249 nemačkih osnovnih škola, slovenačkih još 28; dvojezičnih ili utrakvističnih 56. Vladajuća nemačka većina vladala se po geslu: »Sila jača od prava.« Slovenci su bili kroz vekove samo branioci svojih prava, dok su

Nemci svom silom i nadmoćnošću napadali slovenačke kule. Činjenica, da su Nemci bili apsolutni gospodari, koji su u svojim rukama držali svu političku i nepolitičku vlast državne i zemaljske vlade, sve javne i privatne kulturne zavode, industriju, sav zanat, trgovinu i sav industrijski kapital, sav promet, ukoliko sav politički, tehnički i kulturni aparat, koji je radio po njihovim dobro smišljenim nacrtima, bilo je to za slovenački život preveliko otežanje i zaista nikako se ne moramo čuditi, da se je gubio komad za komadom slovenačke zemlje. A ipak nam je ta klasična slovenačka zemlja dala mnogo ljudi, čija imena treba zabeležiti u istoriju jugoslovenskog naroda. Najveći šovinista ne može da zataji istorijsku istinu, pa makar izvrtao činjenice kakomu drugo. Također ne može se ni to da zataji, da su Slovenci u Koruškoj imali svoje plemstvo. Da spomenem tu samo epizodu pesnika Ulrika Lichtensteina, koji je god. 1227. preobučen u Veneru, došao na svom viteškom putu iz Italije u Korušku, gde ga je pozdravio vojvoda Bernard Sponheimski u društvu slovenačkih vitezova slovenačkim pozdravom: »Buge waz primi, gralva Venus!« (Bogom nam došla, kraljica Venero!) Ma da je slovenačko plemstvo rano išezlo iz istorije i da Slovenci nisu imali onog političkog faktora, koji bih ih očuvao od nemačkog feudalizma, ipak su nam očuvani svedoci duševnog rada Slovenaca u Koruškoj. Treba napomenuti brižinske spomenike (najstariji slovenački literarni spomenik iz X. veka), koji su našli u središtu slovenačkog brižinskog imanja na ostrvu kraj Vrbskog jezera, slovenačke feudalne zakletve, koje su bile još do prve polovine XVIII. veka slovenačke, celovački rukopis i XVIII. veka, koji sa drži slovenački Očenaš, Zdravu Mariju i apostolsko verovanje. Za doba reformacije, koruški zemaljski staleži darivali su 900 forinti za Dalmatinovu bibliju, dakle i koruški Slovenci su

pomogli postaviti osnovni temelj slovenačkom literarnom jeziku i slovenačkoj literaturi. Dalmatinove »Kršanske lepe molitve« upotrebljavali su protestanti u Podkloštru još dugo za tim, kad je bilo luteranstvo u ostalim krajevima Slovenije već odavno zatvoreno, i god. 1784. doživio je taj molitvenik u Celovcu novo slovenačko izdanje; slovenačke luteranske pesme pak živele su još u drugoj polovini XVIII. veka. Prvi slovenački rečnik nastao je isto tako u slovenačkom Korotanu. Napisao ga je historičar Hieronimus Megiser, ravnatelj protestantske škole u Celovcu (1593.—1601.). Knjiga je bila naime štampana u Nemačkom Gradu, a duševno se porodića u Celovcu. Taj Megiser napisao je također i istorijsko delo »Annales Carinthiae« (1612.), u kojem opisuje Korušku zemlju i govori o Slovincima. Iza toga nastupa tamno doba i u slovenačkoj kulturnoj istoriji našeg Korotana. God. 1752. izdao je pak u Celovcu jezuita Primož Lavrenčič svoje misijonske katoličke hrišćanske pesme. God. 1762. izišao je u Celovcu Kanizijev Perhamerjev »Catechismus« na koruško-slovenačkom narečju. Godine 1780. dobili su koruški Slovinci svoje evanđelje i listare u posebnom izdanju, god. 1790. svoj »Veliki katekizizam« i »Abecednik«, a god. 1792. prevod Wolsteinove knjige »Bukve od Kud in Bolesen Goveje schivine«. Tu trebamo spomenuti i Ožbalda Gutsmana, rođenog god. 1729. u Grabštajnu, koji je kao misionar putovao Koruškom i umro u Celovcu god. 1790. On je god. 1770. izdao za koruške slovenačke sveštenike »Christianske resnice«, pisane u slovenačkom narečju celovačke okoline, sa dodatkom »Anmerkung über die windsche kreinerische Rechtschreibung« (Opaske o slovenačkom kranjskom pravopisu), koje su bile sedam godina kasnije po drugi put štampane. U drugom izdanju pravilno je utvrdio lokal u slovenačkoj deklinaciji i izbacio vokativ i ablativ. Shemu slovenačke deklinacije upotrebio je dakle i uređio slovenački gramatičar iz Korotana. Najvažniji su njegovi spisi slovenačka gramatika i rečnik, koje je izdao novčanom pomoću grofa Goessa iz Zrelca kod Celovca. Gutsmanova slovenačka gramatika doživela je šest izdanja. Izdao je također i nekoliko drugih knjiga.

Iza njega dolazi kanonik Japelj, koji je priredio novo izdanje Sv. pisma (1799.—1807.) i koji je pevao slovenačke pesme i napisao slovensku gramatiku (Slawische Grammatik), koju je kasnije upotrebljavao Vodnik, Metelko i dr. za osnovu svojih gramatika.

Tako je slovenački Korotan već od početka potpomogao graditi veličanstvenu zgradu slovenačke beletristike i znanosti. Ne smemo da zaboravimo iz te dobe ni koruške pučke pesnike. Među ovima nalaze se seljak Andrej Šuster, vulgo Drabosenjak iz Dravosenja nad Vrbom, koji je složio mnogo verasa u rimi i preveo »Korošmanov sagan«, duhovnu obranu, »Marijin pasijon« i pasijonsku igru, koja se je još pred nekoliko godina prikazivala u Gozdanjima nad Vrbom. Njegov prijatelj bio je Miha Andrejaš iz Roža, koji je također složio nekoliko pesama, koje su kasnije Slovence i Ahacelj sakupili u posebnu zbirku i god. 1833. izdali pod naslovom »Pesme po Koroškim in Kranjskim znane«. Stari ljudi pripovedaju, da su pučki pesnici Drabosenjak i Andrejaš uvek razgovarali samo u »rajmih« (u rimi). Drabosenjak napisao je u versima također i izveštaj o ondašnjim prilikama, a kao odličan satiričar pokazuje se u »Litanijah od ta hudih bab« i u svom »A—B—C«. Pored ovo dvoje radio je kasnije pučki pesnik Lesčjek iz Podjuna i nekoje njegove pesme izišle su u Haderlapovim koruškim bukvicama. Mnogo poznati slikar Peruhardt, auktor Glockner-Panorama, Slovenec je, sin seljačkih roditelja iz Mohliča. Pa također i slavni Tomas Košat, kojega Nemci ubrajaju među sasvim svoje ljude te su mu u Beljaku postavili čak i spomenik i po njem nazvali trgove i ulice, osnivali za svoja sastajališta tkz. »Koschatstuberl«, bio je rodom Slovenec i kao takav i upisan u celovačku gimnaziju. Napravio je čak i maturu iz slovenštine. Vredan naslednik Gutsmana bio je Urban Jarnik, koji se rodio god. 1784. kod Nadrežja u Potoce, malom selu štefanske parohije kod Zile. Umro je kao župnik u Blatnom gradu 11. juna 1844. Njemu pripada važno mesto među prvim buditeljima i književnicima koruških Slovence. Matija Ahacelj iz Gorinčič u Rožu, rođen 1773. god. bio je profesor matematike, prirodoslovja i poljedelstva na celovačkom liceju. Među prve, ako ne kao prvoga, moramo pak postaviti Antona Janežiča iz Leš u Rožu, koji se rodio 1828. god., umro još mlad, god. 1869. On je izdao slovenačku gramatiku za Nemce, koja je služila u mnogim izdanjima preko trideset godina kao školska knjiga. Sastavio je nemačko-slovenački rečnik, osnovao slovenačku reviju »Bčelu« i god. 1854. izdao odličnu slovenačku gramatiku, koja je

služila i služi još danas svim piscima. Od god. 1861. do 1867. izdavao je »Cvetje iz domaćih in tujih logov«, u »Slovenskom Glasniku« pak udružio je sve ondašnje pesnike i beletriste. U krug pisaca u Celovcu pripada i Svečan, profesor Andrej Einspieler iz Sveč u Rožu, rođen god. 1813., umro god. 1888., kojeg zbog neprocenjivih zasluga nazivamo ocem koruških Slovence. God. 1852. počeo je izdavati »Solskog prijatelja« i od god. 1865. do 1867. izdavao je politički list »Slovenec«, kojim je bio urednik Ivan Božič iz Nove vasi kod Radovljice. Einspieler napisao je i raspravu »Kaj mora vsak politično poučen Slovenec vedeti« i »Kaj mora vsak pošten domođec storiti«. Ova dva članka izdao je kasnije pod naslovom »Politični katekizem za Slovence«. God. 1882. osnovao je Einspieler »Mir«, politički list za koruške Slovence, koji je izlazio do prevrata. Bio je zemaljski poslanik i gradski odbornik u Celovcu, koruškim Slovincima pak Bleiweis i Jeran (istaknuti vođi Slovenaca) u jednoj osobi. Pisac slovenske književne uzajamnosti bio je pak Matija Majar Ziljski, rođen god. 1809. u Gorinčič kod Zile, a koji je umro u Pragu god. 1892. Matija Majar prvi je popisao običaje koruških Slovence i upozorio na slovenačke i slovenske starožitnosti. Da bi mogao iz slovenštine i iz ostalih slovenskih jezika stvoriti kompromisan jugoslovenski, odnosno sveslovenski književni jezik, izradio je god. 1848. »Pravila, kako izobrazevati ilirsko narečje«. God. 1865. pak napisao je »Vzajemnu slovnici slovensku«, a god. 1867. rusku gramatiku za Slovence.

Anton Janežič, Andrej Einspieler, Rudmaš, Robida i Majar osnovali su god. 1852. u savezu sa ostalim rodoljubima, naročito po zaslugi vladike Slomška, družbu Sv. Mohora za izdavanje dobrih slovenačkih knjiga. Duša družbe bio je mladi profesor Anton Janežič, koji je do svoje prelane smrti vršio tešku dužnost družbenog tajnika. Ova družba izdala je do prevrata okruglo devetnaest milijona knjiga, koje su bile sve štampane u nemačkom Celovcu.

Nisam spomenuo sve radenike starije dobe, jer bi to članak previše raširilo, ipak napomenuti moram još neke koruške zemljake, koji su radili koncem XIX. i početkom XX. veka. Među ove spadaju u prvom redu profesor Ivan Scheinigg, Gregor Einspieler, dr. Valentin Janežič i dr. Godine 1863. osnovali su u Celovcu slovensku čitaonicu. U godinama od 1868. do 1871. bilo je i u slovenačkom Korotanu doba velikih narodnih tabora (veliki narodni zborovi), koji su bili održani u Bistriči kod Pliberka, u Grabštajnu kod Celovca i na Zopračama kod Vrbskog jezera. U toj dobi osnovano je i Celovcu i slovenačko političko društvo »Trdnjava«. Od god. 1882. do 1886. izlazio je u Koruškoj beletristički list »Kres«, a nekoliko godina pre svetskog rata pak počeo je izlaziti još i drugi koruški list »Korošec«. God. 1916. izišla je u Celovcu moderna dr. Breznikova slovenačka gramatika u 3000 primeraka. Slovenački Korotan, dakle, nije zaostajao, već je prednjačio u kulturnom izgrađivanju naše zajedničke domovine. Slovenački Korotan bila je ona pokrajina, koja je udarila temelj slovenačkoj beletristici, znanosti i ilirskoj ideji. To je kulturni dokaz, da koruški Slovinci nisu nikakova jezikovna posebnost kako ih rado nazivaju Nemci imenom »die Windischen«, već oni pripadaju zajedničkom jugoslovenskom narodu. Kako sam već u uvodu spomenuo germanizacija je stalno napredovala. To je opazio i Urban Jarnik, koji je već god. 1826. napisao o Karintiji veoma zanimljivu i još danas aktuelnu raspravu »Aendutungen über Kärntens Germanisierung« (Beleške o koruškoj germanizaciji). Povod za ovu raspravu sigurno mu je dalo vlastito živo opažanje nasilne germanizacije u Koruškoj. Na osnovu Jarnikove rasprave došao je nemački geograf Jožef Wagner do zaključka: »Die heutigen Deutschkärntner sind der Hauptmasse nach alte Karantannerslaven« (Današnji koruški Nemci su u glavnom stari karantanski Sloveni. — »Das Herzogtum Kärnten«, Celovca 1847.). Ali uprkos svega slovenački se živalj u Koruškoj ipak nije dao potpuno uništiti Centralna bečka vlada i zemaljska koruška vlada gradile su most do Jadrana i upotrebljavale sve sile, da barem vanjski značaj slovenaštva u Koruškoj izbriše. Poslanici u austrijskom državnom saboru protestirali su nekoliko puta protiv toga nasilja. Naročito Fr. Grafenauer uvek je grmeo i otkrivao krivice. God. 1908. poslanici su izdali ove svoje govore u posebnoj knjizi pod naslovom »Koroški Slovinci«.

Došao je svetski rat i raspad Austrije, kojim je sledio politički boj među diplomatima, koji nikada ne rađe na osnovu činjenica prošlosti i sadašnjosti, već na osnovu sadašnjosti za budućnost. Oni se nisu obazirali na istorijsku prava Slovenaca prema koruškoj slovenačkoj

E. Gangl:

Gospodstvo polje 1414

Zvonovi doné in bobni poja, in pod vtrajajočo zastavo, glej, pisane množice radostno vro in pesmi slovenske iz src jim teko svečanemu dnevu na slavo.

Saj narodu danes je dana oblast, da svojo izvede pravico: kmet Šotar poveril bo vojvodsko čast Železnemu Ernestu v brambo in last, da čuva z njo dom in resnico!

Ob Sveti Gospé, ki vsa v cvetu dehti, gospoda se z narodom zgrinja, molitev iz duše pobožne kipi, od ginjenja solzne so ljudstvu oči, v njih jasno se solnce utrinja.

In kamenit prestol pripravljen je že na sredi domačega polja, in plemićem burno uzigrava srce in vitezom drzno ostroge zvenče — nad njimi je naroda volja.

Zabliska v desnici se Ernestu meč, da kmetu z njim službo priseže, na štiri strani gre zamah blesteč, z besedo neslišno glasno govoreč: zvestoba me z narodom veže!

In kmetov klobuk da knezu napoj domaće vodice hladeče, govodo in konja v dar prejme svoj, a spremstva sijajnega bruhne roj v glasove, gospoda slaveče...

Iz davne davnine pa v isti čas slovanska se prošlost ozira: glej Boruta vojvode blagi obraz, Gorazda pojavi se viteški staz, duh doigne se Hotimira.

Nevidne roké se spno v blagoslov in ustno dobrotno šepče: »Čast, brajé, varuje svojih domov, da vam nasilje sovražnih valov ne uzame zvestobe in sreče!« — (Iz knjige »Hram slave«)

Zatvaranje poslednje jugoslovenske škole u Italiji

U nizu progona, koji su poduzeti protiv naših sunarodnjaka u Julijskoj Veneciji, 25. septembra fašistički su listovi službeno objavili zatvaranje privatne jugoslovenske osnovne škole kod Sv. Jakova u Trstu. Dekret o zatvaranju škole izdao je tršćanski prefekt Porro. Fašistička štampa komentira ovu novu provokaciju i kaže, da je prefekt Porro dokrajčio jednu stvar, koja je postala nepodnošljiva. Listovi kažu, da je naime konstatovano, da se ova škola nije rukovodila u programu i svom delovanju propisima, koji važe za škole u Italiji i da je postala pravo rasadište slavizma i antifrašizma. Škola da je primala obilatu poporpu od par desetaka hiljada lira mesečno od jugoslovenskih propagandističkih institucija. Deca u ovoj školi primala su čisto slovensko obrazovanje i odgajali se kao stranci u italijanskoj domovini na način, kao da posećuju koju jugoslovensku školu, presadenu iz Jugoslavije na teritorij Italije. Zbog toga je, kaže se, prefekt morao zauzeti energičan stav protiv ove škole.

Ova slovenačka osnovna škola kod Sv. Jakova u Trstu izdržavala se kao privatna škola. Već nekoliko puta pokušavali su da ju zatvore. Sada preko 600.000 Jugoslovena nema ni jednu svoje osnovne škole, a ova poslednja je zatvorena bez ikakve stvarne motivacije, osim što su se u njoj deca privatno poučavala na materinskom jeziku.

Kad su god. 1918. Italijani došli u naše tamošnje krajeve ukinuli su odmah od 531 slovenačke i hrvatske osnovne škole 149 škola. God. 1923. ukinute su skoro sve škole, a preko tisuću učitelja otpušteno je ili premešteno po drugim mestima Italije. Poslednja slovenačka škola kod Sv. Jakova osnovana je 1884. god. i nju je prošle godine posećivalo 860 daka. Ove godine bilo je upisanih 1300 daka. Posle tršćanskog procesa Italijani počeli su još bezobzirnije da rađe na denacionalizaciji i uništavanju jugoslovenskog življa u tamošnjim našim studentim krajevima.

Bratsko srce

Sokolsko društvo

Rab.

Pod dojmom osude Jugoslovena u Trstu, potpisani usloboduju se podariti Sokolskom društvu na Rabu jednu tisuću dinara sa željom da bi taj pogranični sokolski bedem jugoslovenskog jedinstva i slovenske uzajamnosti i dalje cvao te trajno širio načela sokolske misli i uvek sledio Tyrševo geslo: »Onde se miče svet, gde se sila upre!«

Zdravo!

Dr. Oldrich Hykeš, Ph. C. Dagmar Hykešova.

Na srdačkom bratskom pismu i pažnji, kao i na plemenitom daru i ovim putem izražavamo bratu dr. Hykešu i njegovoj gospodi našu bratsku blagodarnost izjavljujući, da ćemo njihovu bratsku poruku dostojno čuvati i voditi se onom svetom: Vernost za Vernost! Zdravo!

Sokolsko društvo Rab.

zemlji, već su preokrenuli stvar po svoju. Tako je došlo među ostalim do plebiscita, koji je doneo Slovincima slab rezultat. Nemačka pobjeda naime nije bila tako sjajna i južno od Drave dobili smo gotovo malu većinu, ali pobjeda je bila ipak. Ovu pobjedu naročito lepo osvetljuje knjiga, koju je po naručbi socijalnih demokrata napisao Hanns Lager i koja je izišla u Celovcu. Knjiga nosi naslov: »Abwehrkampf und Volksabstimmung in Kärnten 1918.—1920.« Tu čitamo na strani 159: »Politisch beruhte die Durchsetzung der Volksabstimmung in Kärnten wohl auf der italienisch-jugoslawischen Spannung, die insbesondere (pravilno insbesondere) zur Zeit des Kampfes um Fiume und um die Teilung Dalnatiens sehr scharf war. Der damalige Staatssekretär für Ausseres Dr. Otto Bauer hat in seinem Buche »Die österreichische Revolution« in einer sehr lebendigen und schlagenden Art dargelegt, wie er damals der italienischen Regierung sehr weitgehende Angebote machte, um einerseits für Südtirol und andererseits für Kärnten und Südsteiernmarkt möglichst viel zu erreichen. Die Verhandlungen vermochten zwar Südtirol nicht zu retten, sicherten aber die Unterstützung Italiens in der Kärntner Frage, die Möglichkeit dieses politischen Erfolges beruhte auf dem strategischen Interesse Italiens, das Drautal nicht in jugoslawische Hände fallen zu lassen.« (Obrambena borba i plebiscit u Koruškoj 1918.—1920.: Politički počivalo je provađanje plebiscita u Koruškoj svakako na italijansko-jugoslovenskoj napetosti, koja je bila naročito ostra u doba borba za Rijeku i za delenje Dalmacije. Ondašnji državni tajnik inostranih poslova dr. Otto Bauer u svojoj knjizi »Austrijska revolucija«, na jedan veoma živ i porazan način prikazuje je, kako je on svojedobno dao italijanskoj vladi izvesne koncesije, da bi na jednoj strani po mogućnosti mnogo pridobio za južni Tirol, a na drugoj strani za Korušku i južnu Štajersku. Pregovori baš nisu bili u stanju spasiti južni Tirol, ali osigurali su pak italijansku pomoć u koruškom pitanju, a mogućnost ovog političkog uspeha počivala je na strategičnom interesu Italije, da

se Dravska dolina nikako ne sme da preputi Jugoslaviji). Tko pozna prilike i sistem, kojim je germanizacija delovala kroz vekove u Koruškoj, čudiće se, da smo dobili još toliko glasova. Koruški Slovenec bio je uvek tlačen i bojažljiv iz one dobe, kada je kulucio i gospodi davao desetinu pa sve do tada, kada je plaho dolazio u ured, gde je morao da na tuđem jeziku ponizno prosi komadić prava. Ali pogledajmo što je donelo pučko glasanje našem koruškom Slovincu. U staroj Austriji imali su svi koruški Slovinci dve slovenačke škole, koje su bile privatne te su se morale izdržavati od narodnih doprinosa, danas nemaju ni ovih. U pogledu ureda nije se ništa promenilo. Uredovni jezik je uvek nemački i u željeznici i svuda, ma da se ne može tvrditi, da u Koruškoj ne bi bilo Slovence. Na željezničkim zaporama (rampe) bivše Južne željeznice bili su još nekoliko godina posle plebiscita dvojezični napis, koji su sada isčezli te su mesto njih namešteni nemački. Također i na željezničkim stanicama u slovenačkom kraju odstranjena su slovenačka imena krajeva, koja su ove stanice nosile u staroj Austriji. A sada se pitamo: »Koliko pak ima u Koruškoj još Slovence?« Kod brojenja stanovnika god. 1923. nabrojili su ih 37.000, ali tamo se upisuje kao u bivšoj Austriji saobraćajni jezik. Bilo kako bilo, taj je broj svakako premalen, jer »Arbeiterwille« od 5. aprila 1925. piše: »Trdnja, da u Koruškoj živi još samo 37.000 Slovenaca velika je glupost. Brojili su pače samo one Slovence, koji pripadaju koruškoj slovenačkoj stranci, a namerno prešućuju da je velik broj socijalnih demokrata i pored toga i veliki broj nemačkih nacionalaca slovenačkog porekla. Brojanje stanovnika iz god. 1923. ne može se uzimati kao merilo narodne pripadnosti, jer su se, usled lažne agitacije, a delomice i terora nemačkih nacionalaca, Slovinci upisivali za Nemce, koji pak faktično niti ne znaju nemački da govore. U Koruškoj živi danas oko 80.000 Slovenaca.« Naravno da je i ovaj broj premalen. Mohoreva družba bila je prisiljena da se seli iz Celovca. Jedini koruški slovenački list »Koroški Slove-

« mora da izlazi u češkoj tiskari u Beču. Po izvršenom plebiscitu ostala je slovenačkom narodu u Koruškoj samo još slovenačka reč, koju su čuli samo kod crkvenih obreda i u crkvenom pevanju. Ali i ovdje je nastupila germanizacija, jer knez-biskupški ordinarijat šalje u potpuno slovenačke parohije nemačke sveštenike, koji ne znaju slovenački jezik. U »Koroškom Slovincu« od god. 1924. čitamo: »Naši ljudi u St. Jakobu ob Cesti uzalud mole župnika za slovenačke prodike, jer župnik slovenački ne zna, te je ljudima odgovorio, da im ne može izići ususet. Politička stranka mu je zabranila. U Vetrinju slovenački je narod molio, neka se župnik obazire na njega, ali i ovdje uzalud. Za vršme misiona prodkovalo se nemački klapama, jer Slovinci nisu hteli da dodu slušati nemačke prodike.« Iz svega toga dakle vidimo, da je namera merodavnih činiova, da se istrebe koruški Slovinci. Pre bila je u službi germanizacije u prvom redu škola, a sada počela je da ju potpomaže i crkva. Neko je kazao, da je nemački sveštenik u Grabštajnu za četiri ili pet godina više germanizirao, nego pre škola u dvadeset godina. U crkvi učitala je slovenačka pesma, narodu se evanđelje čita i tumači na nemačkom jeziku, Bogu se moli nemački. Slovenačka deca ne čuju više slovenačke reči kod veronauka pa ni moliti se ne uče u svom materinskom jeziku. Takav je položaj naših zemljaka u Koruškoj. Protiv toga moramo da utvrdimo, da Nemci u Jugoslaviji imaju više prava. Statistika školske godine 1928./29. iskazuje u Sloveniji 11 nemačkih osnovnih škola i 29 slovenačkonemačkih osnovnih škola. Učitelja nemačke narodnosti zaposlenih je 21, međutim su u Koruškoj postavljena samo dva slovenačka učitelja, jedan na slovenačkom, drugi na nemačkom teritoriju Koruške. Kakova prava uživaju Nemci u Vojvodini najbolje nam prikazuje činjenica, da je nemački manjina u staroj Austriji tamo imala 28 škola, danas ih ima 136; dečjih zabavišta ima 38, dok u staroj Austriji nisu imali ni jedno. Hrvatska i Slavonija imala je u staroj Austriji 15 nemačkih škola, dok ih danas ima 22. Ovako se kroji pravo našim zemljacima u Koruškoj uprkos toga, da nam Wutte-Streitov zemljovid par-

hija krške biskupije iz god. 1925. prikazuje, da bi se pravo imalo meriti po sasima drugom merilu.

Za Jugoslaviju glasao je dakle 41 postotak svega stanovništva. Tvrdim, da su to bili samo uvereni Slovenci, koji su glasali iz idealizma.

ga mi zastupamo, da ćemo sada i u svim vremenima slovenačkim zemljacima sačuvati jezikovne i nacionalne osobine i da ćemo posvetiti njihovom duševnom i gospodarskom procvatu onu brigu, kao i nemačkim stanovnicima zemlje.

Velika jugoslovenska država, tvorevina kneza Ljudevita Posavskoga, raspala se, ali misao na nju nije nikada zamrla.

stvom Maribora, počeli su sa malobrojnim vojnicima zaposedati slovenačke Koruske krajeve i to meseca novembra god. 1918.

ANTE BROZOVIĆ (Beograd):

10 godišnjica plebiscita u Koruskoj

Deset je minulo godina, otkada je evropska diplomacija postavila granice na Karavanke i tako dodelila jedan deo našega naroda tuđem gospodstvu.

prepletana plodnim dolinama i poljanama, sočnim livadama i plodnim ravnica. U Gornjoj Koruskoj kraljuje tiha, samotna, veličanstvena romantika visokogorja, a u Donjoj Koruskoj sveža, od života puna, razigrana prijaznost i idila.

Slovenačko Gosposvetsko polje danas je Kosovo polje na severu. I narod, koji je nastavao ove krajeve, koji je imao svoju samostalnu državnost, taj narod imade i svoju istoriju.

Stara Evropa, koja uvek drhće nad ojačanjem Slovenstva i ovaj puta nije dozvolila da bi se potpunoma ujedinili. Van naših međa ostalo je braće! A naročito boli nas, da su među njima ostali koruski Slovenci, koji su izabirali jugoslovenske knezove, boli nas, da nije s nama zajedno Koruska, u kojoj je kolevka staroslovenske moći i slave.

Početak njezinog delovanja imao je najdalekosežnije posledice. Miles sa svojom delegacijom zaputio se 27. januara iz Graza u Maribor, gde su Nemci priredili velike manifestacije, kako bi istaknuli nemački karakter.

Ustoličenje slovenačkog vojvode na Gosposvetskom polju

Deset godina! Kolike li smo udarce pretrpeli za ovo doba. Temešvar, Baranja, Skadar, Reka, Zadar, Rapallo i Sv. Margarita. Zar nas sve to ne dira bolno? Zar na sve to zaboravljamo?

je središte Koruske stari grad Celovec, zato i Koruski Slovenci ravnice oko Celovca nazivlju »celovška kotlina«, a sastoji se iz tri dela: Gosposvetsko polje sa (Celovcem), Rož sa Beljakom i Podjuna sa Velikovecem.

po Kristu. Nakon odlaska Langobarda u Italiju 568. god. po Kristu, naši slovenski predci zaposeli su sve pokrajine na Muri, Dravi, Savi i Soči.

darskim i novčanim poduzećima. Osim toga, u neukom narodu operiralo se i lokalnim nazivima pa zato koje čudo, da je bilo ljudi, koji iako nisu znali niti jedne reči nemački, već su govorili čisto slovenački, voleli su da se nazivlju Korošec ili Windišer, jednom rečju sve, samo ne Slovenac.

I ova američka komisija znači stvarno početak uporabe plebiscitnog načela u sporu za Korusku. Početak njezinog delovanja imao je najdalekosežnije posledice. Miles sa svojom delegacijom zaputio se 27. januara iz Graza u Maribor, gde su Nemci priredili velike manifestacije, kako bi istaknuli nemački karakter.

Ovaj zavet treba da svaki iskreni Jugosloven nosi zapisan u srcu svome, a prema zaveri i divnim rečima prvog osloboditelja Gosposvetskog polja generala Krste Smiljanica, koji je oprastajuć se sa Ljubljanom rekao sledeće divne reči: »Jugosloveni imaju dva Kosova — Kosovo i Gosposvetsko Polje. Prvo Kosovo već je osvećeno i oslobođeno. Imadu dve Makedonije. Makedoniju na jugoistoku, koja je već oslobođena i Primorje koje još čeka, da bude oslobođeno. Naša je dužnost, da donesemo slobodu također i Gosposvetskom Polju. Ovim našim idealima treba da u buduće posvetimo sva naša nastojanja, sve naše sile.«

I baš to čuveno Gosposvetsko polje onaj je kraj naše zarobljene zemlje za kojim od žalosti suzi svako slovenačko oko. Ono se prostire među Celovcem i Svetim Vidom, među Krnskim gradom i Gospom Svetom; ono leži na mestu gde je neko stajao rimski grad Virumun. I baš na ovoj polju nalazi se najvažniji znak jakog državnog simbolizma, to je onaj čuveni kameni prestol, na kojem su se ustoličavali i zaklanjali koruski vojvode.

Istorijski ujedinjenje svih Slovena u jednu moćnu državu naših pradedova. Samo je pobedio sve tadašnje protivnike, naročito Obre i Franke i time dokazao, da su Slovenci bili zreli za snažnu državnu političku organizaciju.

Vredno je svakako, da se njime pozabavimo! Mi svi bili smo uvereni, da će nam se nakon rata dopitati sve ono, gdje obitava živalj našeg jezika. Kako za Istru, tako i za sever bili smo uvereni da će se ispuniti naše nade i želje. Naša nazoranja na etnografsku pripadnost predstavljali smo mi kao osnovu za određenje državne pripadnosti, a ne individualnu odluku pojedinaca načinom opšteg glasanja.

time se je zaključila vojnička i diplomatska predigra koruškog plebiscita.

Članak 49. st. germanskog ugovora točno je precizirao, kako će se i na koji način obaviti plebiscit. Čitava Koruška razdelila se je tada u dve zone i to: u prvju zonu ili A zonu i drugu severnu ili B zonu. U prvju A zoni bilo je određeno, da se imade obaviti glasovanje tekom tri meseca iza ratifikacije mirovnog ugovora. Ispadne li glasovanje u prilog Jugoslavije, tada se ima obaviti u zoni B glasovanje za tri tedna iza kako bude objavljen uspeh glasovanja u prvju zoni. Ispadne li pako naprotiv glasovanje u prvju zoni u prilog Austrije, tada se u drugoj zoni B ne će vršiti nikakovo glasovanje, već će čitavo područje iz zone A i zone B definitivno ostati pod austrijskim državom. U prvju A zoni ima uredovati jugoslovenska uprava, a u drugoj B zoni nemačka uprava. I kako je mirovni ugovor bio ratificiran već 15. jula 1920., to je plebiscit bio određen za dan 10. oktobra iste godine.

Čim se je pročulo, da će doći do plebiscita, u prvju zonu A dala svoj glas za Jugoslaviju, sva patriotska javnost ustala je glasovati. Sve je tada bilo uvereno o tome, da će za slučaj srećnog ispada i druga zona B morati odlučiti se za Jugoslaviju, jer su svi Nemci bez razlike zvanja i političkog uverenja u zoni B otvoreno priznavali, da Celovac bez slovenskog područja ne može opstati. Sva patriotska javnost bila je duboko svesna da je Koruška sa kulturno istorijskog, etnografskog, strateškog i narodnog stanovišta najbolji strazar na severu prema germanskoj invaziji.

No i Nemci nisu stajali skrštenih ruku. Započela je živa propaganda, koja je išla s jedne i s druge strane za tim, da skupi oko sebe onu odlučnu većinu, koja će odlučiti sudbinom pripadnosti Koruške. Nemci su u toj propagandi bili bezobzirni. Sve su poduzimali, upotrebljavali svako sredstvo da ustraše narod od Jugoslavije, da ju prikažu crnom i odvratnom. Istim onim šlagerima počeli su se služiti, kojima su hranili mase pred svetski rat i za vreme samog rata. Gde nisu palili patriotska nemačka gesla, tu su se uticali geslu: »Koruško Koruškem!« Pod ovim zvničnim imenom izdavali su i na nemačkom novine, koje su izlazile u Celovcu, a koje su na najgusniji način napadale našu državu, a naročito Srbe. Knjige, novine, slike i letci, sve se to u hiljadama delilo među narod.

I pesma imala je svoj učinak. Na stotine i stotine pesama nezvanih pesnika, a na slovenskom jeziku, delilo se u obe zone. Sve te pesme odlikovale su se jednom sadržinom, da Koruška ima ostati Korušcima.

Uz ovo izrabljivalo se i gospodarski položaj naše države, koji se je htelo prikazati upravo očajničkim. Tu su se izdavale razne brošure, u kojima se je veličalo gospodarski položaj Nemačke Austrije, dok se je huškajuć ponajviše protiv Srba dokazivalo, da je naša država osuđena na gospodarsku smrt, jer da nema nikakove razvijene trgovine, industrije i saobraćaja.

Sva ova haranga, a uz nju do skrajnosti pristrano držanje interaliranih komisija, kao i nečuveni teror Vilksverovaca, morali su da imadu svoje neminovne posledice. Onaj proces raznarodivanja koruških Slovenaca, koji je još bila uvela stara Austrija, imao je i sada svojih posledica. Iz dana u dan, što se je više bližao kobni plebiscit videlo se, da je koruški Slovenac i suviše potpao pod duševni utpiv Nemačaca, tako da se ne može govoriti da se je u njemu spontano razvila prava nacionalna svest. Ona posebna svest i mentalitet »korutanski« imali su odlučujući momenat, što su Nemci znali vrlo dobro izrabiti, pa je zato i taj mentalitet u poslednjem, dvanaestom času, sprečio konačni nacionalni prepород koruških Slovenaca.

I u jeku ove borbe osvanuo je konačno i dan 10. oktobra, dan plebiscita, koji je za nas bio negativan, jer se za Austriju izjavilo 22.000 glasova, dok je za pripadnost Jugoslaviji glasalo 15.279 glasova.

I mi, koji smo se vrzli onim krajevima u one dane plebiscita, proplakali smo, kada smo videli, što je učinila ne samo haranga, ne samo pristranost stranih vlasti, već i nesvest domaćeg pučanstva. Danas nakon deset godina iz ovog kobnog dana govoriti o svim tim nedelima i propustima, bilo bi suvišno. Stojimo pred faktom, da smo izgubili jedan biser naše zemlje, a izgubili smo ga u prvom redu s razloga, što je plebiscitna komisija trpela teror Nemačaca, koji su poticali »korutansku svest« protiv nacionalne slovenačke. Naš delegat u plebiscitnoj komisiji g. Jovanović, izjavio je u plenumu komisije, da Jugoslavija ne će nikada zaboraviti i nikada zapustiti one hiljade Slovenaca, koji su glasali za nju.

Istina, trebalo bi o tome posebno govoriti, ali to bi bilo diranje u vlastite rane. O uzrocima našeg poraza u Koruškoj odmah iza plebiscita, toliko se toga pisalo, da bi danas doista bilo deplasirano govoriti o tome ponovo i podgrejavati stare misli i grebe, koji su se počinjali inter muros et extra.

Kako je već poznato, plebiscitna komisija bila je sastavljena u Parizu i Amerika u njoj nije bila zastupana. Tako je došlo do toga, da su bile designirane tri aliirane velesile, kojima je bila dana zadaća da izvrše plebiscit. Bile su to: Engleska, Francuska i Italija. Ta odmah smo bili na čistu, da će naš broj biti težak, tim više, jer su Nemci zapodjeli bezobzirnu i silovitu borbu. Nas je najviše mučila okolnost, što nismo bili načistu, koji će nam

od zastupnika navedenih država biti sklon. Što se tiče italijanskog zastupnika, bili smo a priori načistu, da će on biti naš neumoljivi protivnik. I kao takav aristokrata princ Livio Borghese doista se pokazao iako se nije toliko eksponirao sam, koliko su se to eksponirali njegovi podređeni vojnički organi.

Zanimalo nas držanje engleske delegacije. Iz isklesanih crta ozbiljnog lica predsednika engleske komisije, a kasnije predsednika čitave plebiscitne komisije kolonela Capela Pecka, nije se moglo ništa razabrati. No nisu nam pružale utehe ni živahne oči sakrivene, iza širokih crnih kolobara očala generalnog tajnika engleske delegacije mistra Rolanda Bryce. Ostao nam je jedino francuski delegat pukovnik grof Charles de Chambrun, no on u svakom pogledu više dobiočina nego diplomata. Jedino na njegovu dobrohotnost poлагali smo izvesne nade. I kod toga, jest, jedino kod toga, u istinu je ostalo. Zestok boj trebalo je izdržavati sa predsednikom austrijske delegacije, vrlo spretnim diplomatom, fregatnim kapetanom Albertom Petrom Pirkanomom. Taj čovek pokazao je sve nemačke odlike, a te su bile u prvom redu bezobzirnost, preuzetnost i lukavost. Svemu tome kao kruna snažno se ispoljio organizacioni talenat Nemačaca, kojemu mi nismo ni izdaleka bili dorasli. Snažna organizacija sa strane Nemačaca morala je plebiscit dovršiti plodonosnim delom. Naša pako agitacija sastojala se jedino u bučnim priredbama, veselicama i izletima. Naša pako delegacija u plebiscitnoj komisiji činila je sve, što god je mogla, ali žalost, naišla je na jedan nepripravljeni teren, a bila je također i uljuljana pričama o sigurnoj i apsolutnoj pobjedi. Ta svrnimo samo malo okom unatrag na datum 21. jula 1920., kada se obdržavala prva sednica plebiscitne komisije u Celovcu. Već u toj prvju sednici doživeli smo prvi poraz. U svim daljnjim sednicama sve do plebiscita sledio je poraz za porazom, od kojih je bio najkobniji onaj, da se mora otvoriti demarkaciona linija između obih zona A i B. Ovaj zaključak bio je za nas katastrofaln, jer se je nemačkom agitacijskom i organizacijskom nasilju otvorio nesmetani put, a osim toga došlo je na slovensko zemljište zone A na tisuće glasača, koji nisu imali u ovoj zoni nikakova prava, pa unatoč ovakovom kobnom stanju situacije, mi smo se upustili u boj, u boj koji je već tada bio bezizgledan. Savestan povjesničar, koji će jednoč pisati istoriju, moraće uvažiti sve materijalne i psihološke momente o koruškom plebiscitu. On će morati konstatirati činjenicu, da smo se upustili sa golim rukama u borbu sa dobro organiziranim neprijateljem, koji je bio u tesnoj vezi sa najnovijim neprijateljem — Italijanom — a pod protektoratom Engleske. Taj povjesničar morati će da konstatira i zadnju kobnu činjenicu, da se je i naša jugoslovenska javnost do pred par tedna pred plebiscitom vrlo malo zanimala za borbu na severnoj granici naše države. Nije bilo moralne i materijalne potpore u onoj meri, koja je bila potrebna, dok su Nemci u Rajhu sabirali milijunske svote za svoj propagandni fond. Moraće da konstatira i to, da oni, koji su najbolje poznavali prilike, koji su se stavili na vodstvo, nisu bili dorasli toj zadaći, pa zato je i čitavi uspeh po nas morao biti negativan.

No, zar da zato zdvajamo? Zar da ovaj čin smatramo po nas svršenim, zar da dozvolimo, da se Koruška utopi u pangermanskom moru? Ne! Do nas dopiru glasovi zaslužnjene braće, do nas dopire tužna pesma s one strane Karavanka, koja sva odjekuje u jednom refrenu: »Oslobodite!«

Nemci u Koruškoj danas silno rade na tome, kako bi Slovence što pre izbrisali sa ovoga teritorija. Zato su se i nečuvenom silom bacili na naše omladinu, koju odgajaju u neprijateljstvu protiv vlastitog jezika. I to je ona najodurnija nakana koruških i austrijskih Nemačaca, da kao kulturni narod na takav način već u osnovnim školama uništavaju naraštaj slovenskog plemena. Danas, god. 1930. u Koruškoj nema nijedne narodne, slovenačke škole, nijedne zapravo utrakvistične, već su sve čisto nemačke, i u te nemačke škole polazi 12.000 slovenačke dece. Učitelji i učiteljice na ovim školama su sami zagriženi Nemci, ili u najmanju ruku nemškutari, koji slovenački jezik besno proganjaju. Učitelji ne izgovaraju nijedne slovenačke reči. Naprotiv! Ako učitelj i učiteljica zapazi, da slovenačka deca među sobom govore slovenački, tada ih kazne time, da moraju po 100 i nekoliko puta napisati: »Ich bin ein windsicher Esel!« Deca imaju u školi i na cesti pozdravljati samo nemački, a slovenački pozdravi već kod mezne dece smatraju se izazovom i veleizdajom. Zar nije to sramota, da koruško-austrijska vlada na ovako nekulturan način pogrdjuje najprimitivnije pojmove o ljudskom uzgoju? Slovenačke učitelje proganja su iz zemlje, a roditelje dece proganja se raznim globama, tako da danas Koruška u austrijskoj republici izgleda kao pravi pašaluk. Koruški Nemci i austrijska vlada dobro znadu, da istodobno, kad ubijaju nacionalni osećaj u omladini moraju uništiti i domaću stariju inteligenciju. Zato su i nju uzeli na nišan. Onu inteligenciju, koja je sudelovala kod plebiscita, jedinstavno su prognali iz zemlje, a danas onaj inteligenciji, koja je ostala, ne daju kruha ni zarade. No nisu se koruški Nemci zadovoljili samo kod toga, oni su ušli i u crkve iz kojih izbacuju slovenački jezik. Crkve kane posve zapregnuti u svoje ger-

Dr. E. MEJAK (Celje):

Franjo Malgaj — junak

Ove godine 10. oktobra navršio se 10-godišnjica nesrećnog koruškog plebiscita. Izgubili smo tada onaj deo naše lepe slovenačke zemlje, gde se nalazila kolevka naših pradedova, gde su slovenački seljaci sve do XV. veka slobodno birali svog gospodara — kneza.

Franjo Malgaj

Neopisivu radost nad oslobođenjem od habsburškog jarma, naše veselje nad upravo rođenom Jugoslavijom, pomutio nam je gubitak slovenačke Koruške. Pre deset godina uvukla se u naša srca teška bol. Sećanje na tužni Korotan, žalosni glasovi naših potlačenih zemljaka u Koruškoj, kojima je pre plebiscita austrijska vlada obećala svu slobodu u narodnom životu, sve to ponova otvara naše rane.

Mi trebamo da se setimo 10. oktobra primernim manifestacijama, koje imaju da budu dostojan odgovor na izazivačke nemačke plebiscitne proslave, i treba da našoj braći preko Karavanka budu pobudom, da ustraju u borbi za samoočuvanje narodne individualnosti protiv navala nemačke politike raznarodivanja, protest protiv zatiranja slovenačke manjine u Koruškoj i energični zahtev da se poštuju manjinska prava slovenačkog življa u Austriji. Sokolska organizacija, po svojem svenerodnom značaju, u prvom je redu pozvana da preduzme inicijativu za dostojne spomenske manifestacije 10. godišnjice koruškog plebiscita.

Naša je sveta dužnost, da se tom prilikom setimo svih onih naših zemljaka, koji su za oslobođenje koruške braće i za prisajedinjenje slovenačke Koruške majci Jugoslaviji, žrtvovali svoje najdraže — svoje živote.

U tom članku želim da posvetim nekoliko redaka uspomeni junaka koruških boraca — bratu Franju Malgaju. Franjo Malgaj, čovek železne energije, pun idealizma i domovinske posrtnosti, samosvestan i junačan, snažan »slovenski fant« iz Sent Jurja kod Celja, zasigurno je najdragocinja žrtva, koju smo prinesli u koruškim borbama. Pored Srečka Puncera, bio je neobično snažna individualnost, kakvih je samo Jugoslavija pri svom postanku i razvoju mnogo trebala.

Malgaj potiče iz one predratne mlade celjske dačke generacije. U Celju počelo je da mu gori pod nogama radi njegovog nacionalnog rada. Bio je prisiljen da napusti celjsku gimnaziju i svoje verne kolege i pode na gimna-

ziju u Kranj, kasnije pak u Pazin. Tu je u »Naprijedu« objavljivao slovenačke narodne pesme i pripovesti iz svoje vlastite bogate zbirke i neprestano je podržavao vezu sa kolegama u Celju.

Ratni vihar oterao je Malgaja kao i ostala njegove kolege u austrijske streljačke jarke.

Pri raspadu Austrije pak, pobitao je Malgaj brzo u Celje, gde se je, kao najpopularniji slovenački oficir iz bivšeg celjskog 87. peš. puka, prvi odlučio na odbranu slovenačkih zemljaka u Koruškoj. Nagovarao je vojnike, koji su se vraćali sa fronte, za pohod na Korušku i konačno je skupio 40 svesnih momaka, koje je 6. novembra 1918. poveo na Korušku.

Bilo je to u onim danima, kad smo se sasna iscrpljeni vraćali iz svetskog rata opet u domovinu, kada se je u neopisivom veselju radala Jugoslavija. Sinove, koji su se tada povraćali sa bojnih poljana, pozivala je mlada jugoslovenska država, da joj pomognu da zvlada celom svojom zemljom i da se u njoj uzdrži mir i red. Malobrojni su bili oni, koji su onda u trenutku zaboravili sve muke svetskoga rata i mesto da se povrate svojim domovima odazvali se pozivu sada majke — domovine. Položivši zakletvu vernosti svom vlastitom narodu, u svetom smo se oduševljenju prihvatili oružja i pohtali u odbranu Jugoslavije.

Nikada neću zaboraviti onu novembarsku večer godine 1818., kad smo uz pratnju muzike i mnoštva oduševljenog naroda polazili prema celjskom kolodvoru, a pred nama naš stasiti vođa poručnik Franjo Malgaj, u kojega smo imali neograničeno poverenje, koje je on znao mašom da predobije kod svoje čete svojim energičnim nastupom i neopisivim junaštvom. Ovo poverenje bila je ona snaga, koja nas je, pored oduševljenja za netom stvarenu mladu Jugoslaviju, terala u borbu i k pobjedi.

Prešavši preko Dravograda u Guštanj, počeo je Malgaj odmah nastupati ne samo kao iskusnan vojniki, već i kao organizator i diplomata. Zbacio je nemačke eksponente sa javnih mesta, sastavio je spisak svih svesnih opština u Guštanju, Mežici i Črni, na što je zaprišegao nove oružnjake, a prijašnje zagriženjake internirao. Za nekoliko dana bio je sa svojom četom u Pliberku. Za vojnike pak nije imao ni hrane ni novaca. Na odnosnu brzojavnu molbu celjski Narodni svet odgovorio mu je: »Pomozite se kako možete i znate!« Srećan je slučaj doneo, da su u Pliberku stigla tri vagona konzervne kave, koja je bila određena za Celovac. Malgaj je zaplenio ovu pošiljku. Dva vagona poslao je u Celje, jedan vagon pak zamenio je među seljacima za napotrebni živč. Iza Pliberka zauzeo je Velikovec, kojeg je nakon višednevnih okršaja sa austrijskim vojnicama zadržao u svom posedu. Pred Velikovcem kasnije junačkom gestom naterao je u beg četiri puta snažniju nemačku vojsku. U kratko doba stekao je Malgaj glas legendarnog junaka. Prodirao je dalje u smeru prema Celovcu, ali je ipak morao po višem narednju natrag u Velikovec. Tu se je polagano počela da množi njegova četa. Dragovoljno prilazili su Malgaju njegovi stari kolege iz Celja i okoline, a među njima i Srečko Puncer, sa kojim je počeo u Velikovec izdavati »Jugoslovenski Korotan«, vanpartijski list, koji je propagirao puno narodno ujedinenje Srba, Hrvata i Slovenaca i u kulturnom pogledu, kako to razabiremo iz uvodnog članka prvog broja od 22. decembra 1918.

U proleće god. 1919. austrijske su se čete mnogo ojačale, i slovenačkoj Koruškoj pretila je opasnost, na koju su poznavao položaja u Koruškoj uzalud upozoravali naše vodeće krugove.

Začela se je žestoka borba, čovek na čoveka, za svaki komadić koruške zemlje. Kako su Malgajevci bili dan i noć u napornoj službi, njihove snage počele su da malakšu. Malgaj je tada zamolio generala Majstera za pomoć i u nekoliko dana stigao je iz Maribora bataljon vojnika, na što se je Malgaj sa svojom hrabrom četom povukao na odmor u Guštanj. Kad su pak malo zaštim Austrijanci počeli da prodiru prema Guštanju, Malgajeva se četa odlučila, da se ne miče sa koruškog tla. Utaborili su se na Tolstom vrhu nad Guštanjem, odakle su satovima i satovima junačko odbijali nemačke napadače. Uskoro je Malgajevcima počelo da nedostaje municije. Malgaj je telefonirao u Dravograd i u jedan sat stigao je već auto, koji je pak mesto streljiva doneo — konzerve. Možda bi se hrabra Malgajeva četa bila još i držala, da je dobila pojačanje. Ali, kažu da se je među vojnicima našao izdajica, koji je pribegao neprijatelju i izdao mu beznadni položaj Malgajevu čete.

Katastrofa nastupila je 6. maja 1919. naveče, kad je na Tolstom vrhu udarila granata — junaka junaka Malgaja, nakon što su Austrijanci, žedni krvi, par dana pre 29. aprila ujutro, u Vovbrama nad Velikovcem, na zverški način umorili njegovog najboljeg i najvernijeg suborca i prijatelja Srečka Puncera.

Srečko Puncer

Tako se ispunila tragika čoveka, koji je bio svom svojom dušom i svim svojim telom Jugosloven, koji je i čitav pokazao kako treba da se obistini ideja potpunog oslobođenja Jugoslovena. Da smo mi Slovenci u onim danima oduševljenja, kad se je većina naših muževa kod kuće radovala oslobođenju, imali više takovih Malgaja, prostirala bi se naša severna državna granica mnogo i mnogo više, nego što smo ju dobili posle onih nesrećnih oktobarskih dana godine 1920.

Tako je morao da završi život junak Malgaj, čiju smrt ne mogu da prezale oni, koji su ga pobliže poznavali. Morao je da ugasne njegov mladi život, koji je toliko obećavao, samo da nama zasine svetao dan.

Mir i večit spomen Tebi, dragi, nezaboravni naš Franjo, hrabri naš vođa! Mir i večit spomen svima Vama, koji ste položili svoje živote za oslobođenje tužnog Korotana!

Našoj današnjoj omladini Vi ste uzor pravog idealizma i gorljive domovinske ljubavi!

manizatorske svrhe. U čisto slovenačke parohije šalju nemačke svećenike, koji ne razume niti reči slovenački. Svi župni uredi moraju imati i nemačke napise, nemačke pečate, a čitavo uređovanje ima biti nemačko. Matični, krsni, venčani i posmrtni listovi pišu se samo nemački. Sva slovenačka imena na č. ž. s imaju se pisati po staroj »koruškoj segi« t. j. sa nemačkim pismenima. Biskupski Sematizam izdaje se samo nemački, a svaki onaj svećenik za kojega se i malo sluti, da bi mogao disati slovenački, nalazi se pod strogom kontrolom žandara i haimatbunda. Državnog poslanika koruški Slovenci sada nemaju niti jednoga, jer su Austrijanci izbornu geometriju tako lažno prekrpjili, da Slovenci, pomešani u njemačke izborne okruge nikako ne mogu doseći potrebni količnik. Pa ipak unatoč svim tim slabim prilikama u školi, crkvi i na prosvetnom polju, Slovenci ni danas ne popuštaju, nisu klonuli. Oni su se utekli samopomoći, započeli su radom na polju gospodarstva i zadugarstva. No koruškim nemačkim nacionalistima to nije po volji. Zato su svoju pozornost svratili slovenačkom zadugarstvu. Državno nadzorništvo šikanira ih svim mogućim načinima, određuje im ogromne poreze, ne potvrđuje zaključke i za svaku neznatniju stvarcu udara im visoke globe. Na taj način hoće da diskreditiraju slovenačke odbore, pa da raznim

komesarijatima uvedu u ove zadruge svoje nemačke i nemškutarske pouzdanike. No na sreću to im ne će nikada poći za rukom. U prosvetnom pogledu koruški Sloveni rade i danas što mogu. Doduše, više oblasti prave im silne neprilike, ali ipak danas deluje nekoliko društava. Kolike su zapreke radu ovih društava navesti ćemo samo jedan slučaj, iz kojeg se jasno vidi, kakova je nemačka pravda. Slovenačko prosvetno društvo u Dobri vasi uz najveće neprilike sagradilo je »svojedobno svoj društveni dom.« A što su učinili Nemci? Društveni prostorije: dvoranu, čitaonicu, pevačku sobu rekvirirali su za nemškutarsko županstvo. Društvo se pritužilo na sud. Prva instanca je pritužbu odbila. Društvo se pritužilo dalje na višu instancu na soćijalno ministarstvo i na najviše sudište. Ministarstvo i najviše sudište uvažilo je pritužbu naveštiti izričito da opština nema prava da okupira tuđe prostorije. No, čuje sada. Svaki normalan čovek bi mislio, da je time čitava stvar dobila i da je pravdi udovoljeno. Ali što se događa. Opština doduše izlila se iz prostorija, ali je sada zapečatila ulazna vrata u sam društveni dom. Zar to nije dovoljan dokaz, kako se postupa mačubinski sa koruškim Slovenima? No niđimo i dalje. Kako je austrijska republika zakonom uvela nemački kao državni službeni jezik, dakako da to koruški Nemci marljivo izrabljuju

protiv Slovenaca. Svi prosvetni javni zavodi imaju samo nemačke napise, nemačke štampilje, nemački se ureduje na sudu, poglavarstvu, opštini, župnom uredu. Svi napisi na kućama, trgovinama, cestama i železnicama. Svuda nemački. Svaki trag slovenačkog jezika potpuno je izbrisan i uništen. Najgiltiniji propagatori nemstva jesu žandari, učitelji i finansi. Žandari govore sa slovenačkim narodom isključivo nemački. Najgoru nepravdu pak učinila je koruška vlada Slovencima kod zadnjeg službenog popisa. Tu se je videlo, kako Nemci idu za tim, da bi koruške Slovence mahom izbrisali.

Ali 66.000 koruških Slovenaca po priznanju samih Nemačaca i danas živi i na njih ne ćemo nikada zaboraviti. Iako su koruški Sloveni po plebiscitu postali austrijski državljani, oni glasom mirovnih ugovora ostaju narodna manjina nemačke austrijske republike.

Spomenuti smo već, da je naša država odmah iza plebiscita god. 1920. na usta predsednika svoje delegacije svečano izjavila, da nikada ne će zaboraviti one Slovence, koji su glasali za nju. G. dr. Jovanović bez sumnje je kod ove izjave mislio na zaštitu slovenačke manjine u smislu odredaba St. germanskog ugovora, čiju praktičnu provedbu imati će u prvom redu

kontrolirati ona država, koja je udružila veći deo od Slovenaca naseljenog teritorija sa teritorijom drugih Jugoslovena u svojim novim medama. I danas prigodom 10-godišnjice koroškog plebiscita umesno je, da se ne samo setimo ovog svečanog obećanja g. Jovanovića, već da se zamislimo u njegovu značenje, jer će samo na taj način biti moguće pravilno prosuditi naš odnošaj spram koroške slovenačke manjine.

Reči g. Jovanovića znače, da smo ispad plebiscita primili tako, kao odluku naroda onog zemljišta na kome se glasovalo u prilog Austrije, pa da smo se u smislu mirovnog ugovora toj odluci pokorili. Možda naš narod, kojega je gubitak prekrasne koroške zemlje nesmiljeno zahvatio, u početku nije mislio tako, već je sanjao i dalje o mogućnosti oslobođenja braće s one strane Karavanka. No danas nam je jasno svima, da plebiscit od 10. oktobra 1920. znači istorijski fakt usled kojega su postali koroški Slovenci austrijski državljani i da za njihovo narodno oslobođenje i kulturni procvat imamo na raspolaganju samo sredstva mirovne pogodbe. I ova sredstva dovoljna su, da uverimo korošku braću, da nisu osamljeni i zapušteni. Naše prirodne pravice, da se osećamo s njima narodnom celinom, čija opstojnost nije odvisna od nikakvih političkih meda, da ih smatramo za svoje po krvi i osećaju, da mislimo na garancije, kojima bi se obranio i osigurao njihov nacionalni značaj i napredak, ne može nam nikakova sila uskratiti. Briga za one sinove, koji su naseljeni van zajedničkog doma, sveta je dužnost čitave domovine i svakog pojedinca. Živa svest o njima mora o 10-godišnjici plebiscita kod nas prodrati u sve slojeve pučanstva, u sva mesta i sela, u zadnju dolinu i najviši gorski zasadak. Ona je jedina u stanju uzdržati i usplamsati u grudima od nas odcepljene braće veru i osvedočenje, da se, imajući iza sebe moćno jugoslovensko zaleđe, ne trebaju bojati svoje narodne pogibelji, jer naš osećaj, naš ljubav prema njima sačinjava najveličanstvenije mostove preko najtvrdih i najnepostupačnijih geografskih meda. Ovo osvedočenje roditelji će u njima spoznaju, da su čuvari jezičnih granica pojedini narodi, a ne države. Ova spoznaja dovesti će i njih do uverenja, da su se jezične mede opeotovano puta u istoriji pokazale tvrdima i trajnijima, od bilo kakvih političkih meda. Koroški Slovenci neka znadu, da reči g. Jovanovića danas nakon 10 godina nisu ništa manje aktuelne, nego su bile onda, kada su erpili iz njih svoju prvu i jedinu utehu. One znače još i danas svečano obećanje, da će u danom momentu i po potrebi braniti njihove pravice pred međunarodnim forumom. Fakt jest, da je naša država ona sila, koja ima svoj naravni i etički interes na tome, da Austrija mirovnim ugovorima preuzete obaveze spram koroških Slovenaca, kao narodne manjine, ima i ispuniti do poslednje tačke. Ovaj interes nakon plebiscita nije prestao, nego je postao još jači, jer bi inače najbolji narodni elementi ostali bez efektivne zaštite. Obećanjem je vezana još posebna obaveza, koja je pravno tim važnija, jer je u skladu sa rečima 69. čl. mirovnog ugovora po kojemu su dužnosti glade zaštite manjina, koje je morala preuzeti Austrija, stavljene kao međunarodne obavezatnosti pod garanciju Društva naroda. Iz toga sledi, da se među garantne pravice koroških Slovenaca ubraja i naša država, što joj daje najbolju legitimaciju, da upozori austrijsku vladu na preuzete dužnosti. Iz čl. 69. izlazi jasno pravo naše države, da stoji sa ugroženom manjinom i stalnom i neposrednom dodiru. Osećaj zaštite dade se na kratko označiti ovim rečima: Položaj koroških Slovenaca ne sme biti u nacionalnom pogledu slabiji, nego je bio pod starom Austrijom. Zato se protivi mirovnoj pogodbi, ako austrijske oblasti zabranjuju, da se kraj nemačkog upotrebljava i slovenačko unašanje u krsne, venčane i posmrtno listove. Još više se protivi dosadašnjim pravima slovenačke manjine, ako austrijska oblast zabranjuje pisanje slovenačkih imena po slovenačkom pravopisu ili ako u raznim službenim šematizmima zatajuje svaki slovenački karakter. Ovakove pojave, kojima se hoće predočiti slovenački deo Koroške kao čistu nemačku pokrajinu, zaslužuju u punoj meri interesovanje naše države, kao garantne sile, jer će inače praksa austrijske vlade pre ili posle postati zakonom. Narocitu pozornost pobuđuje živahna agitacija, koju vodi Heimabund i to baš među koroškim Slovencima, a za priključenje nemačkom Reichu. Da je ovaj pokret međunarodnog značenja, to je danas svakome jasno. Sve tačke mirovnog ugovora pale bi onim trenom, kada bi se ova osnova izvršila. Austrija sa svojim nastojanjem da se ujedini sa Nemačkom kuša na taj način posredno da poboljša i ojača položaj Nemačke. Naš sused postao bi ujedinenjem obih država jaka nacionalna država od 70 milijuna stanovnika, a poznajući njegov organizatorni talent i ekspanzivnu snagu, Karavan-

ke za njega ne bi bila nikakova zapreka u njegovom naumljenom prodoranj na jug. Time bi se u St. Germainu stvorena situacija tako promenila, da bi mirovni ugovor izgubio svoju osnovu, a i svaku daljnju svrhu, da bi se one države, među kojima je on bio zaključen, mogle i dalje na njega vezati. Za našu državu postalo bi u onom času, kad bi došlo do toga ujedinjenja, pitanje koroških Slovenaca, koji su glasali za Austriju, ali nikako za Nemačku, opet akutno. Ujedinjenje Austrije sa Nemačkom, da se mirnim putem postići samo onda; ako zainteresovane države na to pristaju. Ako se to ne dogodi, onda se ima austrijski problem na novo rešiti. U jednom i u drugom slučaju, naša će vlada onda moći sa uspehom da traži za sebe slovenački deo Koroške. Zato su sa problemom ujedinjenja nemačkih država i sudbinom koroških Slovenaca u živoj i neposrednoj vezi naši državni i nacionalni interesi. Austrijski Nemački svesni su ove činjenice, zato već i danas rade sa svom silom i sa svim sredstvima koja im stoje na raspolaganju među koroškim Slovencima. Naša je dužnost, da budno pazimo na ove pojave. Ujedinjenje Austrije sa Nemačkom pitanje je budućnosti, ali koje nije ovisno od nas. No koroški Slovenci bez obzira na tu eventualnost imaju dobiti garancije, da će se ne samo sačuvati kao južni Slovenci, nego da će i kulturno napredovati. Oni moraju imati isto tako neograničenu mogućnost duševnih i kul-

turnih veza s nama, kako ih imaju austrijski Nemci koji žive kod nas. Etčko i jezično jedinstvo ima nam slovenački Korotan predstaviti kao našu domaću grudu, jednako kako je koroškim Slovencima čitav naš državni teritorij rodna gruda. U životu naroda povest posizje za zakonima, koji su nam često puta nerazumljivi, ali povest brine se i zato, kada dode čas, da se u prošlosti stvorene protunaravne solucije poprave. Koroškim Slovencima prigodom 10-godišnjice plebiscita neka bude na utehu, da njihov položaj, ako ga promatramo sa međunarodno pravnog stanovišta, nije tako bezizgledan, kako je to izgledao neposredno po plebiscitu. Austrijski »Anschlussbewegung« za nje samo znači početak oslobodenja! Svaku agitaciju za ovaj pokret i svaki nedopušten teror smiju i mogu otkloniti, pozivajući se na odredbe mirovnog ugovora.

U borbi za obranu svojih nacionalnih prava neka ostanu ustrajni i nepopustljivi. U nama imaju zaštitnike, koji smo im svečano obećali svoju pomoć, i koji ćemo svoju reč bezuvetno držati, jer je to volja celokupnog naroda. Svaki onaj, koji bi žrtvovao interes koroških Slovenaca, sam bi se pred narodom onemogućio. Zato će svako sa svim sredstvima praktično provodati i zastupati ideju, u kojoj je izražen čitav naš problem, ideju, da svi Slovenci van granica naše države s nama sačinjavaju jedno jedinstveno narodno telo, koje vodi ista i jedna slovenačka duša.

IZ SAVEZA SKJ

XVIII. sednica izvršnog odbora Saveza SKJ

održana 11. septembra o. g. u Beogradu.

Pre prelaza na dnevni red ustaju svi članovi izvršnog odbora. Brat Gangl izriče sledeći govor:

Na početku današnje sednice misli moje lete do jednog groba u Pulju, kojemu se eto sada pridružila 4 nova groba naših narodnih mučenika u zemlji tamo daleko, a opet u blizini naše državne granice. Najpre u Pulju, a sada eto u Trstu prasnu su hitci crnih pušaka, a ti hitci duboko i nezacepljivo ranili su svako jugoslovensko srce, pa i srce čitavog kulturnog sveta!

I kad su ova naša mila braća umirala radi svoje velike ljubavi prema našoj slobodnoj zemlji, vinuo se iz njihovih velikih duša poslednji pozdrav: »Neke živi Jugoslavija!« — Mi Sokoli na očigled ove krvave tragedije, gde triumfira strašna furija nekulture i zatiranja, osećamo u dušama svojim strašnu bol, nestrpljivo čekajući onaj čas, kada će se naše zastave moći pokloniti tim svetim grobovima i kada će naše pesnice moći osvetiti uništene mlade živote naših nacionalnih mučenika i heroja.

Šta da učinimo sada? Skupimo svoje redove! Svi Jugosloveni pod sokolske zastave! Čeličimo svoje mišice! Pročistimo svoje duše vatrom domoljublja! Dignimo svoja srca do visina sokolskih ideala istine i pravde! Budimo budni na straži! Budimo uvek spremni! Čuvajmo čast i slavu otadžbine! To traže od nas mrtva braća! A drugačije ne može niti biti, jer samo tako stupaćemo putem osvete i pobeđe! Mrtva braćo, spavajte mirno u jugoslovenskoj zemlji! Slava vašoj uspomeni!

Svi prisutni kliču: Slava!
Brat Gangl zatim nastavlja:
Braćo!

Srce mi se steže od boli, a suza natiskuje na oči, kad se i samo setim, da mi bratska dužnost nalaže, da vam sa ovog mesta javim, da se od nas za večnost odelio jedan od naše najbolje braće, uzor Soko i borac za slavu otadžbine — brat Antun Malej.

Mlad, poletan, pun sokolskog žara i domoljublja, rumenih obraza i sa smeškom na usnama, pošao je na bojište, gde se vojevalo ne ubojitim oružjem, već umecem i jakošću mišića, te srećom odvažnim, a u cilju da se celom kulturnim svetu pokaže, da je u prvom redu Sokolstvo ona uzvišena ustanova, koja odgaja ljude za savršene tipove, a u drugom redu, da je Jugoslavija ona plemenita zemlja, koja rada sinove, koji su se izdigli nad sve ostale, dapače i do one visine, gde se govori o ponajboljima među najboljima.

Tih, skroman kao pravi Soko, bez buke i bez isticanja radio je, usavršavao se i samo radom, pravim sokolskim radom dovinuo se do najviše mete.

U njega smo upirali naše poglede, od njega smo očekivali mnogo. No usud je odmerio druge puteve. U času, kad je takorekuc bio na zenitu nove pobeđe, prekida se nit njegovog života i on pada mrtav! Pada slavno i čestno i opet sa smeškom na usnama, svestan da je do poslednjeg daha izvršio svoju dužnost.

Opšte je poznato, da se u našem Sokolstvu oseća veliko pomanjkanje dobro i stručno izveženih prednjaka, koji bi bili u stanju da samostalno vode sokolska društva, a naročito da dadu novo osnovanim društvima onu pomoć, koja je mladom društvu potrebna pri udaranju tvrdih temelja njegovog postojanja.

Zato je moje prvo i najhitnije nastojanje, da se osnuje savezna prednjačka škola, koja će nam dati dobar materijal za odgoj društvenih prednjaka. Iz ove škole neka bi se docnije razvila i škola za odgoj nastavnika gimnastike, koja će opet biti temelj za kreaciju visoke škole za telesno vaspitanje, kakove danas već imaju mnoge kulturne države. Doduše to je pesma budućnosti, ali temelje dužni smo pak mi postavljati, da se oni, koji polaze iza nas, budu držali na visini kulture.

U najbližoj budućnosti čeka nas velika sokolska mnaifestacija, a to je slovenski svesokolski slet u Pragu godine 1932. i 100-godišnjica Tyrševog rođenja. Naša je zadaća, da u što većem broju izvežbamo naše čete, da one pohrlu u Prag, gde će dostojno zastupati naše jugoslovensko Sokolstvo. Kako ćemo onda tehnički nastupiti tom zgodom, danas još ne mogu kazati, ali na svaki način moraćemo sa svima našim odeljenjima pokazati našu sposobnost i fizičku kulturu u smislu Tyrševog programa.

Kad već govorim o narednom praškom sletu, hoću da naglasim, da ću uvek zastupati stanovište što jačeg i dubljeg zblizjenja sa čehoslovačkim Sokolstvom. Oni su naši učitelji, pa ćemo ih svesno slediti i podržavati bratske odnose među obim sokolskim organizacijama. Postojeće već prijateljstvo i bratstvo ima da nam bude najsrdačnije. Razume se, da ove iste reči važe i za sve ostale naše slovenske sokolske organizacije.

Reči brata načelnika bile su poručene srdačnim odobravanjem.

Po tome prelazi se na nastavak rasprave dnevnog reda poslednje sednice.

Reč uzima načelnik brat Bajželj, da referiše o osnivanju savezne prednjačke škole. Brat načelnik iznosi veliku potrebu osnutka ove škole i obrazlaže, da će ova škola, trajati 6 meseci. Sa predprepravama već se je započelo, pa je velika verovatnost, da će u najbliže vreme doći do njezinog ostvarenja. Selo škole biti će ili u Ljubljani ili u Mariboru, već prema tomu gde će biti prilike za smeštaj, prehranu i školske prostorije povoljnije, a gde ima i mogućnosti, da se namakne što veći broj sposobnih prednjačkih nastavnika za ovu školu.

U samu školu poslati će svaka župa po dva člana i jednu članicu, dakle ukupno 75 polaznika. Po mogućnosti za početak to imadu biti po zvanju učitelji i učiteljice, koje će odrediti župsko načelnništvo u sporazumu sa župskom upravom. U ministarstvu prosvete svima ovima ima se ishoditi jednogodišnje osustvo sa punim berivima. Nakon dovršene škole biti će oni na raspolaganju župama, da ih one odmah pošalju u one krajeve, gde su najviše potrebni da održe društvene prednjačke tečajeve i pomognu slabija društva. Savezna uprava ima zbrinuti potrebne izdatke oko održavanja školskih prostorija, vežbalista i drugih potrebitina, za polaznike besplatno stanovanje, dok se prehrana ima udesiti zajednička po najnižoj ceni. Tačan proračun podneće se, kada će sve pripreme biti dovršene. Kako će se škola održavati u zimsko doba, neće biti moguće obraditi sve grane sistema, zato će se za ove polaznike u letno doba održati još jedan tečaj za laku atletiku i plivanje.

Brat Stevo Knežević pita, nebi li se već sada dala udesiti jedinstvena terminologija i jedinstvena komanda. Drži, da bi i o tome trebalo razmisliti u načelnštvu Saveza, odnosno tehničkom odboru.

Brat načelnik odvrća, da je terminologija dovršena stvar i da se na njoj sada neka više ništa menjati. Što se tiče jedinstvene komande to doista u Sokolstvu vlada veliki kaos, jer danas se razna društva služe raznim komandama. Čitavu stvar mora se trezno razmisliti i laganije raditi, jer svako ubrzavanje bilo bi štetno. Njegovo je mišljenje, da se kako u školi, tako i u Sokolstvu uvede samo jedna komanda i to vojnička.

Brat dr. Gradojević izražuje svoje osobito zadovoljstvo sa programom, koji je izradio brat načelnik, a naročito da će poraditi na podržavanju dobrih odnosa između uprave Saveza i tehničkog odbora Saveza.

Sestra Dana Iličeva moli objašnjenje glade osnivanja prednjačke škole, naime da li je osnova po bratu načelniku iznesena njegovo sopstveno mišljenje i da li će se po toj osnovi definitivno raspravljati u načelnštvu Saveza.

Brat načelnik odvrća, da je jasno, da će se o svemu što je on izneo, raspravljati u sednici načelnštva, a onda će se odnosni zaključci radi finansijskih potreba izneti pred sednicu izvršnog odbora.

Preporučamo braći i sestrama, koji posećuju Zagreb, restauraciju »Vargšku Plivnicu« i »Kavanu Medulju«. Čitajte naš oglas.

Brat Mihajlo Lukić isto pozdravlja program brata načelnika, želeć da se taj program nadopuni naročito za prosvetnim radom da same prednjake.

Brat Branko Živković upozoruje, da što se tiče prednjačke škole, treba hitno raditi i već na današnjoj sednici odrediti definitivni rok početka same škole, recimo 1. januara 1931, a dotle da se obave svi preparatorni radovi.

Brat Stevo Knežević predočuje, da se predlog brata načelnika ima shvatiti samo kao njegov sopstveni program o kome ne treba da se vodi velika debata u izvršnom odboru te koji mi možemo samo u principu primiti.

Brat načelnik sa radošću konstatuje, da povedenom debatom vidi veliko zanimanje za zajedničku sokolsku stvar, i on od današnje sednice traži, da savezna uprava prvo odobri u principu otvorenje prednjačke škole, drugo da se u principu od ministarstva prosvete ishodi načelno odobrenje, da će se polaznicima tečaja podeliti jednogodišnje osustvo, treće, da savezna uprava poradi na tome da se što pre nabave materijalna sredstva isključivo za uzdržavanje ove škole, četvrto, da se sve bratske župe pozovu da pošalju po dva člana i jednu članicu u prednjačku školu, dok će organizaciju prednjačke škole provesti samo načelnštvo. Ovaj se predlog prima.

Po tome se prelazi na daljnju tačku dnevnog reda: Saziv sednice uprave i skupštine Saveza. — Reč uzima brat Gangl, koji predočuje, da se plenum savezne uprave ili skupština Saveza ne može sazvati pre, nego se sprovede definitivna likvidacija sleta. Likvidaciju sleta treba što pre posvetiti obaviti i o samoj likvidaciji obavestiti najširu javnost, a to je moguće samo preko plenuma savezne uprave ili savezne skupštine. Uz ovo namiče se i druga važna stvar, koja duboko zasiže u samu organizaciju našega Sokolstva, a to je nova podela Saveza po župama, o čemu odluku može doneti samo glavna skupština. Osim toga ukazuje se i velika potreba da se donesu decidirane deklaracije o vrlo važnim pitanjima, koja dodiruju naše Sokolstvo, kao što su: Sokolstvo i vera, Sokolstvo i škola, Sokolstvo i selo, Sokolstvo i vojska itd. Zato konkretno predlaže, da se plenum uprave Saveza sazove iza definitivne likvidacije sleta, a do toga roka da se ima izraditi sav materijal, koji je bio predviđen za treći Sokolski sabor, a pošto se sve to sredi i dovrši, da se onda sazove skupština Saveza. Jednako od ovoga časa treba da se i popuni uprava, naročito gledom na pojedine savezne odseke, da se oni popune sa radišnim sokolskim licima, kako bi bilo zagarantovano pravilno funkcioniranje pojedinih odseka. Glede popunjenja savezne uprave moli, da se usvoji princip, da sadašnji zamenci idu u članove, a na upražnjena njihova mesta da dodu nova braća.

Brat Stevo Knežević nadodaje, da u nadopunjenju savezne uprave drži da imamo pravo predlagati, da se popune samo ona mesta, koja su tekom rada sadašnje uprave ostala upražnjena.

Kako referat brata Gangla, tako i dodatak brata Steve Kneževića prima se.

O administraciji Saveza Sokola kraljevine Jugoslavije referiše tajnik brat Ante Brozović, koji upozoruje, da je administracija u Savezu uopšte najranjavija pet, a trebalo bi da bude najuredenija, jer o njoj ovisi čitavo poslovanje Saveza; ona sadržaje izvršavanje svih društvenih poslova, župskih i onda saveznih poslova. Mora se konstatovati u prvom redu najžalosnija činjenica, da ima i takozvanih jačih društava, koja nisu organizovala ni najpotrebnije odseke kao što su gospodarski odsek, pa statističarstvo, a da se i ne govori o tačnosti dopisivanja i odgovaranja. Pače primetila se i žalosna činjenica, da danas ima društava, koja ne vode delovodnog protokola, a neka društva čak naslovljuju svoje dopise sa: »Slavni Savez!« Kraj ovakvih prilika nije onda čudo da se društva jadaju na svoje loše materijalne prilike, jer je evidentno, da loša administracija povlači za sobom posledicu praznih blagajna. Konstatovano je i to, da u pojedinim sokolskim jedinicama funkcionari nisu dorasli svojim dužnostima, a niti hoće da se upute u svoje poslove. Opšta je konstatacija, da u većini vlada površnost, a dobri delom i neznanje. Tu treba sada lečiti, a to jedino dobrim vaspitanjem, i da se odmah pristupi izradbi nacrtaja za administrativne kurzeve po društvima, koji bi važili i za sokolske čete, pa onda po župama. Jednom rečju, čitavu administraciju treba od temelja reorganizirati, a u prvom redu treba poraditi oko toga, da sve jedinice tačno i brzo funkcioniraju. No ne samo to, nego bi trebalo da u našim jedinicama bude mnogo više inicijative, nego se je to do sada pokazivalo. U većini slučajeva društva traže upra-

vo nemoguće intervencije, a sama ništa ne poduzimaju da nešto učine. Izgleda, kao da je vlastita inicijativa posvema propala i da se sve traži samo od druge strane.

Što se tiče samoga Saveza, naime savezne uprave, radi se intenzivnije i gde se može i ukaže potreba, uklanja se svaka manjkavost, no i opet društva, na kojima uostalom počiva sav rad i čitava organizacija, u mnogo i mnogo slučajeva ne pokazuju dovoljno sokolske svesti i discipline. Kao prvi korak sređivanja tih prilika trebalo bi, da se za čitav Savez uvedu jedinstvene pristupnice za članstvo, nadalje, da Savez bude tačno obavješten o celokupnom radu u Sokolstvu. Zato treba da se upute društva sva bez razlike, da imaju slati prepise sedničkih zapisnika župi, a župe opet prepise svojih sedničkih zapisnika Savezu. Osim toga, svaka župa ima da mesečno šalje Savezu tačan i opširan referat o stanju po društvima na svojoj teritoriji. Na taj način biti će Savez tačno informisan o faktičnom stanju Sokolstva, pa će i u mnogo čemu sam vlastitom inicijativom moći poduzeti u zvesnim slučajevima ono, što je potrebno i na korist našega Sokolstva.

Što se tiče same savezne uprave, sekretarijat Saveza treba da je u stalnom, gotovo dnevnim kontaktu sa svima funkcionarima, a opet u drugu ruku, da se i pojedini članovi uprave Saveza nalaze u jednakom kontaktu. U tu svrhu treba da se u Savezu uvede knjiga objava i dogovora, u koju će se unositi sve poruke i odgovori, a sekretar sve ono, što je potrebno da zna svaki član uprave. Na taj način podići će se između članova uprave življi kontakt i interesovanje za savezne poslove. Nadalje, u samome Savezu treba provesti jaku podelu rada i zaposliti svu onu braću, koja danas nisu funkcionari, a samu saveznu upravu proširiti još nekim osecima.

Za sada ukazuje se prva i najveća potreba, da se odmah pristupi organizaciji novinarskoga odelaka, za koji je pravilnik već izrađen, a koji predviđa izdavanje sokolske korespondence i uređenje biografskog pododseka. Ovaj odelak uopšte uvelike bi oživio naše Sokolstvo, a naročito korespondencu, koja bi vršila dnevnu i stalnu sokolsku propagandu u svima listovima čitave naše države. Druga je velika potreba, da se odmah pristupi uređenju savezne biblioteke.

Reorganizirajući tako i nadopunjujući samu saveznu upravu, treba konsekventno postupiti i prema dolje; po najpre u župe, pa onda u društva, gde ih danas ima čitavi niz koja nemaju ni glavnih funkcionara, ponajviše gospodara, a neka pače ni tajnika. Sve se to da izlečiti jedino temeljitom i brzom revizijom. Zato konkretno predlaže, da se ovlasti tajništvo Saveza, da najhitnije provede ovu reviziju, kako bi se uklonile manjkavosti, koje se danas dešavaju, a uvelike smetaju Sokolstvu. Ovo, uz pre navedeni administrativni kurs, ima da bude početak sistematskog rada, na koji će se docnije nadovezivati daljnji zdrav organizatorski rad.

No kako bi se i kod novoosnovanih društava moglo odmah započeti ispravnim radom, to već sada treba misliti na to, da se prevenirna svima pogreškama i neupućenostima novo postavljenih funkcionara. To se da postići tako, a ukazuje se i velika potreba, da se izda jedna mala priručna knjižica (latinićom i ćirilicom), koja bi sadržavala sve upute, kako se imaju voditi i upravljati društvima. Grada za ovu knjižicu je po tajništvu posve dovršena, pa bi se i odmah mogla dati u štampu. Ova knjižica uvelike će poslužiti svima onima, koji misle osnovati društva, kao i svima onima, koji će biti zvani i postavljeni da izgrađuju temelje čitave naše organizacije. Istina, ima još mnogo tih detalja, koje bi trebalo doterati u administrativnom pogledu, ali za početak bolje je poći jednim sistematskim redom i stvari svršiti i doterati, a daljnja nadogradnja biti će lakši posao.

Preostalo bi još i pitanje uređenja same savezne kancelarije. Ona je danas u svome sastavu dobro organizovana, a jednako dobro i funkcionira. Tu i tamo oseća se težina posla usled delimične neorganizacije u župama, ali braća i sestre činovnici Saveza ulažu sve svoje, da i tome doskoče, a po uputama braće iz savezne uprave. No jedno smo dužni i kao ljudi i kao Sokoli, da tom činovništvu damo stabilnost, pa će u njih biti još više volje, još većeg osećanja odgovornosti spram čitave organizacije. U tu svrhu predlažem, da se u Savezu uvede službovna pragmatika. Na crtu za istu dovršen je i predložjen je na proučavanje gospodarskom odelku time, da ju što pre dovrši i podnese upravi Saveza na prihvatanje.

Brat dr. Pavlas osvrće se na referat brata Brozovića i podvlači, da je bezuslovno potrebno da se zna za stanje u župama, zato toplo zagovara reviziju župa. Jednako pozdravlja i predlog nadopunjenja i konstituisanja saveznih odelaka već prema usvojenim pravilnicima.

Brat Stevo Knežević jednako pozdravlja reviziju župa i drži, da za ovo

reviziju izradi osnovu brat tajnik, pa da pojedina braća iz savezne uprave obave podelu rada, kako bi se ova revizija što pre obavila.

Brat dr. Buić izrazuje se pohvalno o akciji revizije župa, o osnutku novinarskoga odelaka, kao i o izdavanju same knjižice, jer su upute novim društvima i te kako potrebne, dok bi se samom revizijom na licu mesta odmah dale sve potrebne upute i odmah moglo ukloniti sve manjkavosti.

Konačno zaključuje se, da se prema predlogu o administrativnim revizijama župa, način provedbe određuje brat Gangl u sporazumu sa bratom tajnikom. Pozivaju se svi pretsednici odelaka, da se u duhu pravilnika konstituišu. Knjižica uputa za vođenje društava po rukopisu brata tajnika dati će se u štampu, za preparatorne radove i proučavanje pravilnika novinarskoga odelaka određuju se braća tajnik Brozović, dr. Dragić i dr. Građević, dok se nacrt savezne činovničke pragmatike upućuje bratu gospodaru na proučavanje gospodarskome odelku.

Prelazi se na daljnju tačku dnevnoga reda: organizacija Saveza, uređenje župa i osnutak novih društava. Referent brat Brozović drži, da bi danas o tome bilo suviše govoriti iako je referat o tome detaljno izrađen, a to s razloga, jer je i onako predviđena nova podela Saveza, koja će definitivno odlučiti o arondiranju pojedinih župa, a konsekventno tome i pripadnosti društava. Kompletna organizacija Saveza već danas iziskuje osnutak mnogih važnih institucija, a sve su to pitanja, kojih je rešenje od velike potrebe po sokolsku organizaciju, ali koja traže veliki studij i vremena, a što je najglavnije, obilnih materijalnih sredstava. O svemu ovome može se već sada raspravljati unutar savezne uprave, kako bi se dobile što jasnije konture i mišljenje širih sokolskih redova. No kako su sva ta pitanja još slabo razrađena, a predstoji nova podela Saveza, to drži da nije uputno da se još za danas iznosi detaljan referat o ovoj tački, već da se ista skine sa dnevnoga reda.

Ovaj se predlog prima, pa se prelazi na daljnju tačku dnevnoga reda: revizija Saveza, župa i društava. Reč prihvaća predsednik Saveznog revizionog odbora brat Radiša Nišavić, koji predlaže, da se po naročitoj komisiji detaljno pregledaju računi i knjigovodstvo bivšeg Jugoslovenskog Sokolskog Saveza kao i svih ostalih organizacija, koje su stupile u Savez Sokola kraljevine Jugoslavije od dana donošenja zakona o Sokolu kraljevine Jugoslavije pa do dana prenosa saveznog knjigovodstva u Beograd. Nadalje, da se izvrši revizija odnosa sa Jugoslovenskom Sokolskom Matčom i da joj se u buduću odredi delokrug rada, i konačno, da se izvrši detaljan pregled računskog poslovanja saveznih listova od dana kada je formiran Savez u Beogradu. Konačno, da se izda naredenje revizionim odborima svih naših jedinica, da svestrano pregledaju materijalno poslovanje u svojim organizacijama i o tome podnesu iscrpne izveštaje i to društvu svojim župama, a župe Savezu. Kada se dobiju svi ovi izveštaji, tada će se u sporazumu sa revizionim odborom Saveza odrediti daljnji rad.

Brat Stevo Knežević drži, da nije potrebna revizija bivšeg Jugoslovenskog Sokolskog Saveza, a to tim više, jer su u tom pogledu stvoreni meritorni zaključci po prvoj sednici plenuma savezne uprave. Neka se provede samo revizija, koja će doticati poslovanje Saveza Sokola kraljevine Jugoslavije.

O daljnjem delu izveštaja, naročito o reviziji jedinica, povelja se debata, pa se zaključuje, da se revizija društava i župa ima provesti do 15. oktobra o. g., kojim danom imaju se izveštaji poslati saveznoj upravi.

Što se tiče prvoga dela predloga o reviziji poslovanja bivšeg Jugoslovenskog Sokolskog Saveza na predlog brata Bajželja prihvaća se, da se referat vraća bratu Nišaviću, a on da izradi novi temeljem zaključka plenuma.

O ovoj podeli Saveza po župama prihvaća reč brat dr. Pavlas, koji uvodno referira o osnutku novoosnovane župe u Vinkovcima, pa naglašuje, da organizaciju ove župe treba odmah sprovesti. Pismeno valja izvestiti župu u Vinkovcima i u Oseku, da se ima prihvatiti izveštaj brata dr. Belajčića i njegov, a jednako da se izvesti pismeno i starešinu župe brata Ilesića, da ove izveštaje primi do znanja i da od toga ne pravi nikakovo pitanje, jer će se docnije i onako pristupiti konačnoj reorganizaciji.

Što se tiče opšte podele Saveza po župama, iznosi samo svoje sopstveno mišljenje, pa predlaže:

1. da se mesto dosadanih sokolskih župa teritorija jedne župe proširi na administrativnu teritoriju svake pojedine banovine;

2. da se ovako proširena župa podeli na okruge, kao administrativne i tehničke jedinice, sa određenim delokrugom;

3. da se teritorija okruga ustanovi uz prethodno saslušanje sadanji župa,

uzimajući u obzir geografske i saobraćajne prilike.

Objašnjenje:

1. Novom podelom na devet župa olakšao bi se administrativni rad uprave Saveza, usled čega bi ova mogla intenzivnije sprovesti sokolski ideološki program. Administrativni rad Saveza bio bi znatno jednostavniji i lakši, jer bi Savez imao administrativni rad samo sa deset jedinica, mesto sa dosadanih velikim brojem, a usled toga Savez bi se mogao jače posvetiti idejnom vodstvu.

2. Princip decentralizacije rada podelom na velike župe omogućuje, da se sokolska ideologija primenjuje i razvija prema stvarnim potrebama nove teritorije i to jedinstveno za čitavu teritoriju.

3. Uprave župa biće u mogućnosti, da proširi sokolske redove radom na stvaranju okruga i u onim krajevima, u kojima danas nema organizovanog Sokolstva.

4. Pitanje banovinskog budžetiranja u vezi sa sokolskom organizacijom zahteva, da se teritorija župa izjednači sa teritorijom banovina. Prema sadanjem stanju, pored najbolje volje, ne može se pravedno podeliti svota predviđena u banovinskom budžetu na više župa i na one župe, koje leže podeljene na teritorijama raznih banovina. Sa jedinstvenom finansijskom upravom novih župa sokolski program moći će se u mnogo jačoj meri sprovesti, nego sa deljenjem budžetne svote na mnogo delova.

5. Ovakom podelom župa moći će se interesi Sokolstva kod administrativne vlasti brže i jače zaštititi, nego pri sadanjem stanju, kada se teritorija župa nalazi na teritoriji više banovina.

Brat dr. Pavlas izjavljuje, da će još o ovome doneti opširan elaborat. No za pokretanje celoga ovoga pitanja da se primi njegov predlog kao osnova.

Zaključuje se ovaj predlog dostaviti svima sokolskim župama time, da se o njemu izjave. No one župe, koje se sa ovim predlogom ne bi slagale, neka ne reše stvar na taj način, da izjave samo svoje nepristajanje, već neka iznesu i svoja gledišta o pitanju podele župa.

Brat dr. Dragić podnosi prijave za odeladni fond i konkretno predlaže, da se podele podpre: Stanku Kopaču, naraštaju Ljubljanskog Sokola 300 Din, Dragi Perkoviću, naraštaju Sokolskog društva Ljubljana, 300 Din, Alojzu Gričinku, članu Sokolskog društva Oplotnica, župa Maribor, 300 Din, Karolu Jugu, članu Sokolskog društva Murska Sobota, župa Maribor, 260 Din, Milanu Samardiću, članu Sokolskog društva Mostar, 400 Din, Stanku Trčku, naraštaju Sokolskog društva Ljubljana-Tabor, 300 Din.

Ovaj se predlog prima.

Brat Momir Korunović podnosi akt glede sokolskog doma u Tiftu, pa kako je predmet finansijske naravi odstupa se gospodarskom odelku. Nadalje potiče pitanje sletišta narednog svesokolskog sleta, iznoseći kako već sada treba misliti na to, da buduće sletišta bude stalno i kako bi moglo služiti svima disciplinama telesnog vaspitanja. On će o tome podneti izveštaj i predlog u jednoj od narednih sednica, pa da se i ovo pitanje počne temeljito proučavati.

Brat tajnik podnosi molbu Sokolske župe Beograd, kojom moli da joj se u poslovne svrhe ustupi jedna nuzna prostorija saveznih prostorija. — Odozbrava se.

Brat tajnik podnosi izveštaj o stanju uprave Sokolske župe Belovar, koja je dosadašnji starešina br. dr. Brančko Sunajković premešten je u Sarajevu, pa je usled toga njegovo mesto ostalo vakantno. Ostavkom brata Đure Habdiće na tajničkom položaju is-

pražnjeno je tajničko mesto, a upražnjeno je i mesto prosvetara. Ova mesta treba popuniti tako, da se starešinom župe imenuje br. dr. Franko Winter, tajnikom brat Stevo Stubičan, prosvetarom dr. Mihajlo Vukobratović. Osim toga, u vezi sa § 8. pravila župe, drugim zamenikom starešine župe imenuje se brat Dragutin Kolarić.

Brat tajnik podnosi dopis župe Kragujevac, kojom ponovno moli, da se Sokolskom društvu Čuprija dozvoli izdavanje naročito Sokolskog vestnika. — Zaključuje se ostati kod već stvorene odluke, da se izdavanje ovoga lista ne dozvoljava.

Brat starešina Gangl iznosi način proslave Koroškoga plebiscita. — Njegov se izveštaj prima i objavljuje se u »Sokolskom Glasniku«.

Dopis jednoga društva glede načelne rešidbe, da li se jedno sudski presuđeno lice može primiti za člana sokolskog društva ili ne, istupa se pravnom referentu bratu dr. Pavlasu na rešenje.

Brat Stevo Knežević upozoruje, da je razpisan natečaj za štipendij jednome lekaru, koji bi pošao u višu školu za fizičku kulturu. — Zaključuje se upozoriti župe na ovaj natečaj.

Svim bratskim župama!

Savezna uprava već u više navrata primetila je, da pojedina sokolska društva mimo svoje župe primaju sa strane raznih nacionalističkih udruženja razne naloge, upute i pozive, na koje se opet mimo znanja i dozvole župe odazivaju.

Pozivate se, da bratskim društvima skrenete pažnju sa nalogom, da se društvo mimo znanja i odobrenja svoje nadležne župe ne odaziva primljenim pozivima pre, nego li konzultuje svoju župu.

RAZNE VESTI

III. svetske ženske igre

Kako smo već u prošlom broju doneli, održale su se u Pragu III. svetske ženske igre, kod kojih su učestvovala Belgija, Engleska, Estonija, Francuska, Holandija, Italija, Japan, Jugoslavija, Kanada, Letonija, Madžarska, Nemačka, Poljska, Austrija, Švedska i Švajcarska. Pretsednik odbora ženskih igara bio je opunomoćeni ministar dr. Josef Svagrovský, tehnički odbor je vodio br. J. Trautina. Od odličnih gostiju, koji su prisustvovali igrama, treba spomenuti gospodu Milliat, pretsednicu Medunarodne federacije ženskih sportova, dalje vođu japanskih sportistkinja dr. T. Kinoshita, koji se mnogo bavi studijem telesnog uzgoja i u tom pogledu je odličan stručnjak, engleskog izaslanika majora Marchanta i dr. Bergmanna, istaknutog nemačkog radnika na polju ženskog sporta.

U celini plasirali su se po nacijama:

1. Nemačka 57 bodova.
2. Poljska 26 bodova.
3. Engleska 19 bodova.
4. Japan 13 bodova.
5. Švedska 10 bodova.
6. Holandija 9 bodova.
7. Italija 2 boda.
8. Austrija 2 boda.
9. Letonija 1 bod.
10. Francuska 1 bod.

U atletici postigli su svetsko prvenstvo:

u trčanju na 60 m: Walasziewicz, Poljska, 7-7 sek. (svet. rek. Mejzlikova, 7-6 sek.),

na 100 m: Walasziewicz, Poljska, 12-5 sek. (svet. rek. Cook, 12— sek.), na 200 m: Walasziewicz, Poljska, 25-7 sek. (svet. rek. Hitomi 1929., 24-7 sek.),

na 800 m: Lunn, Engleska, 2:21-9 sek. (svet. rek. Radke, 2:16-8 sek.),

na 80 m: preko zapreke, Jacobson, Švedska, 12-4 sek. (svet. rek. Sychrova 1928., 12-2 sek.),

na 4 x 100 m: (štafeta) Nemačka, 49-9 sek. (svet. rek. Kanada 48-4 sek.),

skok u vis: Braumüller, Nemačka, 157 cm (svet. rek. Gisolf, 160-5 cm),

skok u dalj: Hitomi, Japan, 590 cm (svet. rekord Hitomi 1928., 598 cm),

disk: Konopačka, Poljska, 36-80 m (svet. rek. Heublein, 12-85 m),

troboj: Braumüller 700 bodova (svet. rek. Hitomi 1929.).

Na stadionu bilo je sva tri dana mnogo publike, tako da je priredba i materijalno dobro uspeła. IV. ženske igre biće god. 1934. u Londonu.

Nemci o Sokolstvu

Razne ovogodišnje priredbe čehoslovačkog Sokolstva dale su nemačkoj štampi povoda, da ljuto napada Sokolstvo i čehoslovački narod. Najviše se pisalo o sletu plenzjske sokolske župe u Chebu. »Deutsche Turnzeitung«, glasilo nemačkog turnerstva u čehoslovačkoj republici, posvetila je tome slučaju čeli uvodnik, pa i u narednim brojevima nastavlja napadajima na Sokolstvo.

Glasilo turnerskog saveza u Austriji »Bundeszeitung«, koje izlazi u Beču a za njim i »Deutsche Turn-Zeitung«, koja izlazi u Leipzigu, u jednom veoma neprijateljskom tonu bavi se sa našim sletom u Beogradu. Iz ovih novina saznajemo i to, da su na našem svesokolskom sletu nastupili i — nemački radnički turneri. O tome pišu doslovno: »Kao uvek, tako i na ovim beogradskim sokolskim svečanostima učestvovali su i nemački radnički turneri, koji naravno nemaju zapravo što da traže na tom slovensko-nacionalnom slavju.« Gde je pisac tih redaka video nemačke radničke turnere ne znamo. Možda mu u onoj vrućini nije dobro funkcionirao njegov severnjački mozak ili mu je moguće naše jako vino tako ojačalo vid, da je video i ono što mi nismo.

Odlikovanje francuskih gimnasta

Francuski državni podtajnik za telesni uzgoj Morinaud predao je Uniji francuskih gimnasta zlatnu medalju za zasluge na polju telesnog uzgoja sa sledećim obrazloženjem: »Bila je osnovana (Unija) god. 1873. iz 8 društava, danas ih udružuje 1800. Od god. 1870. bila je glavni pokretač patrijotskog i narodnog preporoda. Pomogla je snažno širiti telesni uzgoj i našoj narodnoj armadi davala je najbolji živalj. Na polju časti umrlo je 80.000 gimnasta, kako to dokazuje spomenik, podignut u Nancy-u. Pod vodstvom svog pretsednika g. Ch. Cazaleta Unija čini stalne napore i podupire telesni uzgoj i vojničku spremu u Francuskoj, u duhu reda i discipline, pod trobojnom zastavom, simbolom snažne i miroljubive Francuske.« — U istini, krasno priznanje sa najvišeg mesta!

Slet gluho-nemih vežbača

U Nemačkoj postoji savez gluho-nemih telovežbača, koji po celoj republici broji nekoliko društava. Za Duhove priredio je taj savez svoj savezni slet u Erfurtu, gde je nastupilo 200 gluho-nemih vežbača. Nastupili su u deveterobroju, prostim vežbama, čestverboju i raznim igrama. U svim tim disciplinama također su se i takmičili.

Iz telovežbačkog sveta

Pokrajinski ured u Bratislavi dozvolio je, da članovi nemačkog turnerskog saveza čehoslovačke republike smiju nositi i na teritoriji Slovačke saveznu značku. — U Lipsku počeo je

da izlazi list »Turnmusikant«, koji će obavljati razne telovežbačke glazbene kompozicije. Godišnje iziće četiri broja uz pretplatu od 3 marke (40 dinara). — U turnerskom savezu »Deutsche Turnerschaft« (Nemačka) osnovan je odbor za glazbu i pevanje.

Demonstracije protiv nemačkih zvučnih filmova u Pragu

U Pragu došlo je prošle nedelje zbog prikazivanja nemačkog propagandnog filma »Kralj vagabunda« do burnih demonstracija protiv izazivačke nemačke propagande putem zvučnih filmova. Primator grada Praga dr. Baxa tražio je od ministra unutrašnjih dela, da se prikazivanje nemačkih filmova u Pragu zabrani. U isto doba došlo je do velikih manifestacija za Jugoslaviju.

Skupština slovenskih turista

Dne 24. septembra počeo je u Pragu petdnevni kongres saveza slovenskih turističkih društava. Na kongresu bila su zastupana turistička udruženja Čehoslovačke, Jugoslavije, Poljske i Bugarske. Kongres je otvoren na veoma svečan način uz prisustvo više čl. ministara, pretsednika praške opštine i više drugih odličnih javnih funkcionera.

Lekari u Poljskoj

Iz statistike poljskog ministarstva za narodno zdravlje u Varšavi saznajemo, da u poljskoj republici ima 9442 lekara. U gradovima pada na 100.000 stanovnika prosečno 31 lekar, u provinciji samo 4. Ovaj broj lekara je za 30 milijunski poljski narod svakom premalen.

Sokolsko - gimnastičke knjige za učiteljstvo i Sokolstvo

Zakonom za narodne i osnovne škole uvršten je kao 14. nastavni predmet »telesna vežba po sokolskom sistemu«. — Učiteljstvo manjka jedan metodski obrađen udžbenik iz kojega bi učiteljstvo videlo ne samo što, već i kako se ima obrađivati telesno vaspitanje po sokolskom sistemu. Da bih taj manjak u našoj literaturi nadomestio to sam izradio:

1. Metodiku telesnog vežbanja po sokolskom sistemu. (To je knjiga koja sadrži metodski obrađeno celo gradivo po nastavnom planu za decu od 6 do 10 godina. Svaka metoda jedinica obrađena je onako, kako se ima deci predavati. Osim toga u prvom delu ove knjige nalaze se opširni članci: a) sokolski sustav (njegova razdoba i značenje), b) ideologija Sokolstva,

c) kratka istorija telesne kulture, d) specijalna metodika, e) anatomsko fizičko razvike deteta i t. d. sve ono, što je učitelju potrebno znati iz Sokolstva a u vezi s radom za osnovnu školu.

Knjiga će imati 300 strana i biće ilustrirana. Stoji 50 Din.

2. Zbirka sokolskih kompozicija, I. deo. (To je knjiga velikog formata za pet dečjih vežbi sa glazbom i to: a) Scena (za mušku i žensku decu), b) život deteta u vežbi (za 9-ero ženske dece), c) Sa sela (za mušku i žensku decu), d) Proste s pesmom (za mušku decu), e) Gimnastički rukovet (za 9-ero ženske dece). To su vežbe potrebne za dečje nastupe prilikom akademija i

javnih vežbi. Veoma lepo uvezana stoji 100 dinara. Ima 64 strane.

3. Sokolstvo i škola. Knjiga potrebna učitelju za upoznavanje celokupnoga sokolskoga pitanja u svima detaljima sokolskog rada. Od ideologije pa do administracije Sokolstva. Stoji 10 Din. Ima 80 strana.

Za sve ove knjige može se predbeležiti bez slanja novca unapred. Predbeležba obavezuje svakoga da će knjigu(c) preuzeti, kad budu gotove. Ako se uzme svaka knjiga posebno — stoji je 100, 50 i 10 dinara, a zajedno — za 150 dinara. — Predbeležbe se primaju do kraja oktobra i šalju se na adresu: Dušan M. Bogunović, Zagreb, Bogovičeva 7.

IZ ŽUPA I DRUŠTAVA

ŽUPA KRANJ

Doba župnih i društvenih javnih nastupa u letošnjem početku je, v glavnom, ze za nami. Župni zlet, ki se je vršil dne 31. maja in 1. junija, je lepo uspel in pokazal, da sokolska misel zopet napreduje in si pridobiva v vseh slojih prebivalstva tal. Oba dneva so se tudi vršile tekme članstva, moškega in ženskega naraščaja na orodju in v lahki atletiki, ki so lepo uspeli. Tekmovalo je 8 članov v srednjem oddelku, 52 članov v nižjem oddelku, 18 članic, 24 moškega in 24 ženskega naraščaja, skupno je torej tekmovalo 124 oseb. Najslabši rezultati so bili doseženi pri prostih vajah in pri skoku v višino, izredno dobri pa pri nekaterih posameznikih pri plezanju na hitrost in v teku preko ovir. V srednjem oddelku si je priboril I. mesto brat Janko Pristov z Jesenic, z 97,5%, II. mesto br. Kolar Marijan iz Kranja, Zaletel Tine in Pecher Josip iz Škofje Loke z 86,66%, III. mesto br. Noč Franc z Jesenic z 86,10%. Pri tekmah vrst v nižjem oddelku je na I. mestu vrsta Koroška Bela-Javornik, II. Kranj, III. Jesenice, IV. Radovljica, V. Škofja Loka, VI. Tržič, VII. Bled. Kot posameznik si je priboril I. mesto v nižjem oddelku br. Gerdej Oto z Javornika z 94%, II. mesto Iskra Franc z Javornika z 88,8% in III. mesto br. Planinšek Viktor, Kranj, z 85%. Pri tekmah članic je dosegla I. mesto sestra Lah Marica, Jesenice, z 80%, II. mesto sestra Šega Nada, Jesenice, s 77,4% in III. mesto sestra Kolman Dolfka, Radovljica, z 72%.

Izmed moškega naraščaja je na I. mestu vrsta Javornik, na II. Škofja Loka, na III. Tržič. Kot posameznik je na I. mestu Razingar Jaromir, Radovljica, z 94,10%, II. Spicar Bojan, Radovljica, z 88,75%, III. Vrančič Drago, Škofja Loka, z 75%. Pri tekmah vrst ženskega naraščaja je I. vrsta Radovljica, II. Škofja Loka, III. Kranj. Kot posameznica je dosegla I. mesto Kralj Miroslava, Radovljica, z 87,5%, II. mesto Izda Jožica, Škofja Loka, z 75% in III. mesto Škrt Anica, Radovljica, z 74%.

Pri tekmah članov v šesterboju si je priboril I. mesto br. Pristov Janko, Jesenice, z 63 točkami. Skočil je 1,50 m v višino, 5,83 m v daljino, krogljo je vrgel 9,80 m daleč, preteklo je 100 m v 12 sekundah, pri prostih vajah je dosegel 10 točk in preplezal vrvi v višino v 122 sekundah.

Končna klasifikacija najboljših društvenih za osvojitve prapora, kot priložnega za eno leto, je sledeča: Jesenice 47 točk, Koroška Bela-Javornik 33 1/2 točk, Kranj 27 1/2 točk.

V nedeljo dne 1. junija se je pred jeseniškim kolodvorom formirala povorka, ki je krenila proti zgornjemu delu Jesenic in odtod nazaj proti Sokolskemu domu. Na čelu povorke je svirala sokolska godba z Jesenic, sledilo je 8 članskih in 4 naraščajski prapori, njim na čelu pa se je nosila stara častitljiva zastava Ljubljanskega Sokola.

Na čelu sokolske reprezentance je korakal I. podstarešina SKJ br. Engelbert Gangl, poleg njega starosta Ljubljanskega Sokola br. Bogumil Kajzeli prvi podstareš na župi Ljubljana br. Milko Krapež in župi vaditelj jeseniškega Sokola, br. Bojan Drenik, bivši načelnik Ljubljanskega Sokola. Za župnim starešinstvom je korakalo 200 članov v krogih, 100 članic, močna smučarska četa s svojo standarto, članstvo in moški naraščaj v civilu, ženska in moška deca; skupno je šela povorka okrog 1000 oseb.

Ob 15:30 se je pričela javna telovadba. Najlepše izvedene vaje so bile vaje moškega in ženskega naraščaja, elegantno pa so izvajale proste vaje tudi članice. Telovadeči društva Radovljica in Škofja Loka so strumno odvezbali živahni dr. Murnikov »Naprje«. Javno telovadbo so zaključili telovadeči (80) z vajami s palicami, na kar so vsi telovadni oddelki napravili stik pred načelniškim tribuno.

Starosta sokolskega društva Jesenice je pozdravil vse navzoče, osobito

nekaj mladih telovadcev, ki so izvajali vrhunske sestave z lahkoto, sigurnostjo in eleganco.

Dne 6. septembra, na rojstni dan Nj. Vis. prestolonaslednika Petra, je priredilo sokolsko društvo Kranj ob 20. uri javen nastop vseh oddelkov.

Kot prva točka je nastopilo 13 članov sokolskega društva Naklo, ki so prav zadovoljivo izvedli proste vaje za II. vcsokolski zlet v Zagrebu.

Za tem so nastopili vsi oddelki domačega društva z zelo pestrim in dobro izvedenim sporedom. Največ priznanja pa je žela oboja deca, ki je izvedla lepo proste vaje za beograjski zlet, še posebej pa je bil posečen nastop moške dece (60) z igrami. V splošnem pa nas štivilo nastopajočih ne more zadovoljiti. Število telovadcev, telovadk, moškega in ženskega naraščaja je za Kranj prenizko. Tudi udeležba s strani občinstva ni bila zadovoljiva.

V nedeljo dne 7. septembra pa je priredilo svoj javni nastop sokolsko društvo Strazišče s sodelovanjem bratskih društev Kranj, Tržič in Škofja Loka. Nastopilo je 57 moške dece, 22 članov, 16 članic s prostimi vajami, ki so lepo uspeli. Na orodju so nastopile 4 vrste: ena na drogu, 2 na bradljah in ena z reševalnim platnom. Na orodju se je opazilo nekaj težkih sestav, ki pa niso bile vse izvedene do

efektnega konca. Nastopilo je nato 7 članic domačega društva z ročki, ki so pestro točko izvedle v splošno zadovoljnost in žele navdušeno priznanja. Nastop so zaključili člani s prostimi vajami sokolskega društva Ljubljana 1 za leto 1929.

Sokoški nastop v Bohinjski Bistrici se je vršil dne 7. septembra. Sodelovala so bratska društva Bled, Javornik in Jesenice. Dopoldne so se vsi oddelki podali na grob pokojnega brata Antona Maleja in položili na gomilo krasen venec svežega cvetja.

Popoldne ob 15:30 pa se je pričela pri sokolskem domu javna telovadba ki jo je ob pričetku zelo motil dež. Nastopila je moška in ženska deca, ženski naraščaj domačega društva, članice ter naraščajniki s prostimi vajami za beograjski zlet. Vaje so v splošnem lepo uspeli, toda najboljši izmed vseh oddelkov je bil moški naraščaj, ki je izvajal vaje eksaktno.

Na orodju so nastopile tri vrste, in sicer na drogu, bradljah in na krogih. Opazilo se je, da ima Sokolsko društvo Javornik in tudi domače društvo nekaj mladih in lepo razvitih telovadcev, ki so izvajali vaje na orodjih z vso sigurnostjo.

Telovadbo je zaključila šestnajststorična telovadec z Javornika, ki so strumno izvedli dr. Murnikov »Naprje« in izvali živahne akklamacije gledalcev.

ŽUPA MARIBOR

SOKOLSKO DRUŠTVO PTUJ.

Tudi v letošnjem letu je društvo priredilo svoj vsakoletni društveni prednjaški tečaj, katerega sta posejala dva brata in dve sestri. Tečaj je trajal skozi vse leto in zaključil s predavanjem ob koncu šolskih počitnic. Za izpit se je določil dan 21. septembra. K izpitu sta se prijavila br. Krizec Joško in Zajsek Mato, medtem ko je S. Vida Hinterlechnerjeva položila društvene prednjaške izpite ob priliki župnega tečaja Mariborske sokolske župe, ena sestra pa je odstopila. Izpitno komisijo so tvorili: br. dr. Salamun, starosta in predsednik, dalje bratje Čilenšek P. za organizacijo in upravo, Komac Sl. za sokolski telovadni sestav, dr. Mrgec M. za fiziologijo in anatomijo, Pertot Janko za metodiko in sokolsko slovstvo, Šterk D. za idejo in sokolsko zgodovino in dr. Vrečko Vl. za higijeno in prvo pomoč. Oba brata sta izpiti položila in sta bila spoznana za sposobna za društvena pomočnika. Letošnji prednjaški tečaj pa se bo pričel v mesecu oktobru. Zdravo! S. K.

SOKOLSKO DRUŠTVO VERŽEJ.

Mlado sokolsko društvo je priredilo v nedeljo 14. septembra t. l. svoj tretji javni nastop, ki se je vršil popoldne ob 3. uri na prijaznem in lepo okrašenem vrtu br. Hedžeta. Vse telovadišče je zavzelo telovadeče članstvo, naraščaj in deca, nakar je navzoče pozdravil društveni starosta br. Jakob Senčar s priščno dobrodošlico in zahvalo za številni poset. Za njim je govoril v imenu občine trg Veržej njen namestnik Čmurekar. Kot okrožni prosvetar je govoril br. Marjan Tratar. Sledil je telovadni del z moško in žensko decu (okrog 30), ki so odtelovadili zelo efektivne proste vaje iz celjske sokolske župe še precej zmerno. Kriticje je bilo slabo. Deca se naj navadi tudi sama šteti ženski naraščaj (8) iz Ljutomera s. Severjeve ml. je podal tudi malo v neskladju zletne vaje, nakar je osmerila članice iz Gornje Radgone s. Prelogova zarajala v dečvah. Nastop moškega naraščaja iz Veržeja in Ljutomera se je, žal, malo ponosrečil vendar pa je iz dopoldanske skušnje moram veržejskim naraščajnikom in posebno njihovemu pridnemu vodniku br. Rosu le častitati! Petorica moške dece iz Krizevcev je pod vodstvom br. Tratarja podala telovadno sličico 3 vaj, ki jih je br. Tratar sam sestavil. Sledil je nastop domačih članov (12) pod vodstvom br. Hedžeta ml. s slikovitimi seljaškimi vajami Mostarske župe, ki so jako ugajale. Pri rodni telovadbi je nastopila kombinirana vrsta Murskega sokolskega okrožja pod vodstvom br. okrožnega načelnika Ljubeja s seskoki na mizi in dvemi sestavami na drogu. Oboje je občinstvo zanimalo. Petorica moškega naraščaja iz Krizevcev je z br. Borkom z eksaktnostjo odtelovadila še vedno lepe praške proste vaje in odnesla prvo mesto z izvajanjem. Članice (42) s s. društveno načelnico Marico Topolnikovo so dobro izvajale beograjske vaje in enako (malo manj skladno) so zaključili telovadni program člani (30) z br. župnim podnačelnikom

C. Hočevarjem z Murnikovimi vajami. To je bil običen tudi zadnji nastop v Murskem sokolskem okrožju kot popolnoma dostojen zaključek našega zunanega sokolskega dela. Pri telovadnem nastopu je prav marljivo igrala ljutomerska mestna godba pod taktirko našega glasbenega prileškega Hubada — br. Zaharla dokaj umerno in točno. Tudi veselilni del je bil prav dobro organiziran, tako da so prišli na svoj račun i gosti i društvo. Pridno so svirali mladi tamburaši Bralnega društva pod vodstvom br. Kozarja v veselje vseh plesalcev. Mlademu društvu, njega upravi in posebno agilnemu br. načelniku vse priznanje. —ar.

SOKOLSKO DRUŠTVO ŠT. ILJ.

Dne 14. sept. je proslavilo Sokolsko društvo št. Ilj v Slovenskih goricah v najlepši in največičastnejši obliki kot naroden praznik. Prvi javni nastop je zadivil srca mnogih in jim postal poročito in zaupanje v nepremagljivo silo našega Sokolstva.

Ob 14. uri je bilo zbrano domače društvo z nekaterimi sosodnimi predkolodvorom. Sokolska godba iz Maribora je pozdravila došle goste. Posetiti nas je tudi br. sreski načelnik dr. Ipač, br. komandant žandarmerije Alija Džemidžić ter br. profesor Kenda za Narodno Obrano, kolesarsko društvo »Perun« pa je priredilo tekmo iz Maribora s ciljem: št. Ilj.

Po pozdravnem nagovoru brata društvenega staroste Sfiligoja se je razvila povorka, ki je odkorakala v vas, ki je bila okrašena z zastavami. Vso pot je bilo Sokolstvo obmetavano s cvetjem in pozdravljeno z veselimi vzkliki. Povorka se je ustavila pred hišo brata staroste, kjer je brat podstarosta Bauman orisal postanek in razvoj Sokola v št. Ilju. V imenu občine je pozdravil vse navzoče podžupan g. Thaler, ki je naglašal, da naj bodo padle žrtve procesa v Trstu kaznipe kot složenemu delu, posebno tu na meji. Nato je povorka krenila na telovadišče, kjer se je vršil javni nastop.

Telovadišče je kmalu napolnilo mnogoštevilno občinstvo. Ob 16. uri je bil pričetek telovadbe. Nastopile so članice iz št. Ilja, 14 po številu, pod vodstvom načelnika br. Šeška ter lepo izvajale proste vaje. Pod vodstvom župne načelnice s. Mačuš-Ziberjeve je nastopilo 44 članic bližnjih sokolskih društev z beograjskimi prostimi vajami. Članske proste vaje so vzorno izvajali bratje-gostje iz Maribora, pod vodstvom načelnika brata Dekle ve. Pred odhodom članstva s telovadišča je pozdravil vse navzoče župni starosta br. dr. Kovarič ter v vzhicnih besedah očrtal pomen Sokolstva, posebno v obmejnih krajih. Četo Sokola št. Ilj v Slov. goricah, broječo 34 krepkih telovadcev, je pripeljal na telovadišče brat načelnik Šeško. Burno pozdravljena je četa vzorno izvajala proste vaje župe Mostar. S to točko je bila zaključena javna telovadba in s tem prvi nastop Sokolskega društva št. Ilj.

Po nastopu se je vršila prosta zabava v gostilni Dimnik s srečolovom in plesom. Tudi pri prosti zabavi je svirala sokolska godba iz Maribora, med odmori pa domače moštvo iz Sv. Lenarta.

ŽUPA TUZLA

NOVE SOKOLSKE ČETE.

Inicijativom brata Nikifora Todića, starešine Sokolskog društva Tuzla, osnovana je sokolska četa u Požarnici, kojoj je na sednici župske uprave 17. septembra o. g. imenovana uprava kako sledi: Starešina br. Đuvić Mitar,

vom brata Vojislava Bukanovića star. Sokolskog društva Kreka, osnovana sokolska četa u Zivinicama sa sledećom upravom: Starešina br. Tadić Franjo, zam. star. br. Filipović Ivo, načelnik br. Lugonjić Mijo, tajnik br. Kulić Mijo, blagajnik br. Zepić Ivo, revizori brata Matić Tomo i Tadić Ivo.

Do danas Sokolska župa ima osam jakih sokolskih četa, koje imaju sve kategorije članstva. Rad na proširenju Sokolstva na selu i kod ostalih društava je u toku.

SOKOLSKO DRUŠTVO JANJA.

Na dan 31. augusta o. g. održan je sastanak u Janji, na kojem je osnovano Sokolsko društvo i predložena lista uprave na imenovanje župi. Uprava je na sednici župe od 17. o. m. imenovana kako sledi:

Starešina br. Aleksa Stanković, zam. star. br. Hamza Corabdić, prets. prosv. odbora sestra Olga Mlinarić, načelnik br. Osman Gruhonjić, načelnica sestra Zora Bogosavljević. Članovi uprave brata: Mehaga Musemić, Vaso Petković, Muharem Cemerlić, Marko Cukman, Krsto Nedić, Vaso Lasić, Zamenici: brata Nikola Lukić, Alija Adamić, David Davidović, Ahmet Alibegović, Nikola Petrović i Vaso Stojanović. Nadzorni odbor: brata Đorđe Gospić, Orhan Huremović i Simo Lazić, Zamenici brata: Risto Mičić, Jusuf Gradašćević i Huseni Fitović.

Osnivanjem Sokolskog društva u Janji broji naša župa 22 društava, dakle šest društava više nego što je imala pri osnivanju Saveza Sokola kraljevine Jugoslavije.

Proslave 6. septembra.

Jednom okružnicom skrenula je pažnju uprava župe svima društvima da dolično proslave 6. septembar kao rođendan starešine Saveza Sokola kraljevine Jugoslavije, Nj. Vis. Prestolonaslednika Petra. Iz izveštaja, koje je župa dobila, vidi se da su sva bratska društva na svečan način proslavila taj dan. Članovi svih društava prisustvovali su toga dana u svećanim odorama svećanom bogoslužju u bogomoljama. Sokolsko društvo Ugljenik proslavilo je najsvečanije taj dan, jer je istoga dana otkrilo bistu Nj. Vel. Kralja Aleksandra. Ovoj svečanosti prisustvovali je izaslanik Nj. Vel. Kralja g. Martinović, pukovnik iz Tuzle, kao i mnog drugi izaslanici i veliki broj članstva Sokolskog društva Bijeljina. Župu je zastupao br. inž. Branko Budimir zam. žup. starešine. Sokolsko društvo u Drcviti posetilo je akademiju, koju je priredila Nar. Odbrana. Sokolsko društvo Gradačac održalo je akademiju na kojoj je o značaju dana govorio br. Kosta Matijašević, prets. prosvetnog odbora. Sokolsko društvo Zbornik održalo je akademiju sa predavanjem prets. P. O. br. Dušana Marcarevića, a u tri sata iza podne priredili su vanredno uspeo javan čas. Sokolsko društvo Bijeljina korporativno je učestvovalo na proslavi u Ugljeviku. Sokolsko društvo Bos. Brod pored sudejlanja u bogomoljama, korporativno je učestvovalo na bakljadi, koju je priredila gradska opština. Sokolsko društvo Bukinje priredilo je poselo sa predavanjem o značaju dana. Sokolsko društvo Kreka korporativno je sudejlovalo u bakljadi, koju je priredila vojska u Tuzli, a po povratku održao je br. Vinokić predavanje: Značaj 6. sept. za Sokole. Sokolsko društvo Gračanica priredilo je bakljadu sa iluminacijom. Pred sreskim načelništvom pozdravio je poglavara sresa br. Hugo Oršanić, zam. starešine, a uveče priredena je zabava sa biranim programom. Sokolska četa u Husini. Na dan 6. septembra lepršala se zastava na kući gdje se sedište čete, na prozoru je bila cvetnim okićena slika Nj. Vis. Prestolonaslednika Petra, a u 8. sati prodefilovala je četa sa svima kategorijama keroškom malom kroz celo selo. Govorili su starešina čete br. Mato Pavlović i nač. br. Đzemo Arnautović. Pored vežb. čl. ovoj manifestaciji sudejlovalo je preko 200 ljudi i žena iz sela. Na koncu je priredeno poselo. V. B.

ŽUPA ZAGREB

SOKOLSKO DRUŠTVO BREGANA.

Prigodom putovanja pretsednika vlade g. Petra Živkovića po zagrebačkoj okolici, posetio je također dne 22. septembra Breganu, gde su ga pored ostalih društava i pučanstva, dočekali također i članovi Sokolskog društva u odorama. I tom zgodom pokazao je gosp. Pretsednik veliko zanimanje za Sokolstvo, jer je nakon oficijelnih pozdrava pošao je među seljake i radništvo, no čim je spazio sokolsku decu, pride odmah k njima rekavši: »A to su moji Sokolčići«, našto su ga oni pozdravili sa gromkim sokolskim »Zdravo!« Tu ga je pred sokolskom četom u ime Sokolskog društva pozdravio legim govorom društveni prosvetar brat Zdenko Dolinar. Gosp. pretsednik pitao je za starešinu i načelnika, koji su bili slučajno na putovanju. Interesirao se za broj članstva, vežbača, na

raštaja, dece i za vežbaonicu, koju je hteo sam videti, te su ga tamo povelili sa ostalim ministrima i pratnjom društveni tajnik brat Feliks Kalin i prosvetar brat Zdenko Dolinar. U dvorani izjavili su mu, da bi istu rada povećali, ali da nemaju još dovoljno sredstava. Gospodin Ministar mašio se odmah za listnicu, te izvadi 1000 Din, koje je predao društvu kao pripomoć za popravak. Ujedno je pohvalio brata Jos. Kalina za besplatnu uporabu dvorane Sokolskom društvu.

F. K. n.

SOKOLSKO DRUŠTVO IVANIĆ-GRAD.

U nedelju 14. septembra u 10. sati pre podne održana je u Ivaniću-gradu konstituirajuća skupština Sokolskog društva, u koje se do sada upisalo preko 80 članova, a još uvek se javljaju novi članovi. Predsednik akcionog od-

bora brat Vladimir Rubetić otvorio je skupštinu patriotskim govorom i ujedno pozdravio izaslanika iz Zagreba, starog znanca Ivanić-grad, brata Dušana Bogunovića, koji je na poziv odbora održao predavanje o sokolskoj ideji. U svom krasnom govoru, pred mnogobrojnim slušateljima, razložio je stanovište Sokolstva u svim pitanjima, koja se odnose prema sokolskoj organizaciji. U toku lepo iznešenih misli bio je brat Bogunović srdačno pozdravljen, a naročito kada je govorio o Slovenstvu, kulturno-nacionalnom problemu Jugoslovenstva i odnosu Sokolstva prema veri.

Pošto je objavljen upis članova, primljena su društvena pravila i izabrana je uprava društva, koja je već potvrđena od strane Sokolske župe Zagreb. Za starešinu je izabran brat Vladimir Rubetić, za podstarešinu brat Makso Brleković, za tajnika br. Ivo

Čorak, za blagajnika br. Josip Kešlin, za prosvetara br. Edo Babić, za načelnika brat Ante Hrenčević; za revizore braća Franjo Mihun, Milan Hirsli i Juraj Jančević; za odbornike braća: Cvetko Kukec, Zvonko Rubetić, Josip Sattler, dr. Cvetko Krnjević, Franjo Bastelić, Zlatko Najman, Emil Franko i sestra Emilija Tuma; zamenici odbornika Luka Pleše, Josip Hubeni, Pavao

Vučetić, Ante Šantić i sestra Milka Fajtović.

Posle primljene liste odbora nastala je diskusija o organizacijskom radu društva i određena je mesečna članarina 3 Din za podupirajuće članove, 2 Din za vežbače, 50 para za decu i 1 Din za seljake, kojih se upisalo preko 12. Zatim su još progovorili braća Josip Kešlin i D. Bogunović o potrebi

sistematskog sokolskog rada. Sa skupštine su odaslani pozdravni brzojavi Nj. Vel. Kralju Aleksandru, Nj. Vis. Prestolonasledniku Petru i predsedniku vlade g. P. Zivkoviću. Čitanje ovih pozdravnih brzojava, popraćeno je burnim klicanjem Kraljevskom Domu i Jugoslaviji.

Zl. N.

MALI OGLASI

Oglase prima po naplati uprava Sokolskog Glasnika u Ljubljani, Narodni dom. Svaka reč pri svakom objavljivanju 50 para, najmanji iznos 5 Din

Službe išče

Iskreni manipulant, dobar Sokol in telovadec. Sprejme vsako v njegovo stroko spadajoče delo kjerkoli. Ponudbe na naslov „Sokolska župa Maribor-Narodni dom“.

Muziki Sokolskz društva u Sarajevu

potrebni su dobri glasbenici - Sokoli ovih instrumenata:
1 klarinetist,
1 basflügelhornist i
1 trubač ili flügelhornist.

Semena
za polje in vrt nudi
SEVER & KOMP.
LJUBLJANA
Zahtevajte ponudbo!

KLIŠEJE
vseh vrst po fotografijah ali rizbah izvršuje za vsako vrsten tisk najsolidnejše
KLIŠARNA-ST. DEU LJUBLJANA-DALMATINOVA

PETER ŽITNIK
SPLOŠNO KLEPARSTVO
instalacija strelovodov našega sistema in kritje lesnocementnih streh.
LJUBLJANA
AMBROŽEV TRG ŠT. 9

Priporočila se najstarejša slovenska pleskarska, ličarska, sobo- in črkoslikarska delavnica
IVAN BRICELJ
LJUBLJANA, Dunajska cesta 16
Strokovna izvršitev telovadnega orodja. Delo solidno, cene zmerno

Zajtrkovalnica AL. ŠČURK
Ljubljana, Dunajska cesta 12
priporočila vedno sveže delikatesne izdelke ter pristna domača in tuja vina.

TEOD. KORN, LJUBLJANA
POLJANSKA CESTA STEV. 8
PREJE HENRIK KORN (USTANOVLJENA LETA 1852.)
Krovec, stavbni, galanterijski in okrasni klepar. Instalacija vodovodov. Naprava strelovodov. Kopalniščne in klosetne naprave in **centrale kurjave.**

USTANOVLJENO 1874
Vrtnarstvo in cvetličarna
KORSIKA LJUBLJANA
Aleksandrova cesta - Vrtača 3
se priporočila vsem br. društvom. Aranžirani, dekoracija, sveže cvetje, žalni veni in šopki, travkovi vedno na zalogi.
TELEFON 2341
Bratskim društvom 10% popusta
Postrežba točna in solidna.
Cene brezkonkurenčne.

Obaveštavam braću Sokole, da **bojadišem** (barvam) platno, žuticu i gradel na druk u svim bojama (barvama) i na glatko u svim bojama.
Bojadišanje (barvanje) stoji po 1 m duljine a 0-80 m širine samo Din 2-50. Na taj način dolaze mušterije do jeftinije robe (po metru 1 Din i više), nego da kupuju gotovu robu. Pošiljku od preko 500 m prima naručitelj franco. Sve ostale upute mogu se dobiti kod mene.
Preporuča se svima Sokolima i Sokolicama
Ljudevit Wächtersbach, Čakovec
bojadisar (barvarija)

Mestna hranilnica ljubljanska
Ustanovljena 1.1889. / Gradska štedionica
TELEFON ŠTEV. 2016 * POŠTNI ČEK 10.533
Ljubljana, Prešernova ulica
Stanje vložnega denarja nad 425 milijonov dinarjev.
Sprejema vloge na hranilne knjižice kakor tudi na tekoči račun in sicer proti najugodnejšemu obrestovanju. Hranilnica plačuje zlasti za vloge proti dogovorjeni odpovedi v tekočem računu najvišje moguće obresti. Jamstvo za vse vloge in obresti, tudi tekočega računa, je večje kot kjerkoli drugod, ker jamči zanje poleg lastnega hranilnega premoženja še mesto Ljubljana z vsem premoženjem ter davčno močjo. Vprav radi tega nalagajo pri njej sodišča denar nedolnih, župnijski uradi cerkveni in občine obinski denar. — Naši rojaki v Ameriki nalagajo svoje prihranke največ v naši hranilnici, ker je denar tu popolnoma varen.

Индустрија соколских потрештина
Бранко Палчић
Централа: Загреб
Улица Краљице Марије 6
Добављач Савеза Сокола Краљевине Југославије
Брзојавни наслов: Трикотажа Загреб
Телефон број 26-77
ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД
Балканска 28
Хотел Праг
Израђујем све врсте соколских потрештина за јавни и излетни наступ чланова, чланова и деце тачно по пропису СКЈ. Надаље препоручам се браћи за израду најмодернијих цивилних одећа, која по најновијем кроју израђујем у властитог радioni.

Klišeje
vseh vrst, enobarvne in večbarvne izdeluje klišarna
JUGOGRAFIKA LJUBLJANA
SV. PETRA NASIP ŠT. 23
Telefon šte. 2495

KNJIGARNA
UČITELJSKE TISKARNE V LJUBLJANI
FRANČIŠKANSKA ULICA 6
TELEFON ŠT. 3397
RAČUN POŠTNE HRANIL. ŠT. 10.761
priporočila cenj. občinstvu in društvom svojo založo vseh pisarniških potrebščin. Lastna izdelovalnica šolskih zvezkov. Knjige iz inozemstva se naročajo pod najugodnejšimi pogoji. Knjigarna sprejema naročila na vse domače in inozemske liste, revije itd. — Velika izbira krasnih pokrajinskih in umetniških razglednic. Cene solidne! — Postrežba točna! — Zahtevajte cenike!

Tambure
najbolje, sremskog i Farkaševog sistema preporuča poznata i najveća radnja
J. Vardian, Sisak 5
(SAVSKA BANOVINA)
Veliki cjenik sa slikama na zahtjev šaljem svakome budava Sokolska društva dobivaju popust Odlikovan zlatnom kolajnom i diplomom

Mesne konzerve in mesne izdelke
najfinejše kakovosti dobavlja vsako količino
F. Slamič
Tvornica mesnih izdelkov in konzerv / Za izlete in potovanja najprikladnejši provijant Za sokolska društva tvorniške cene. / Brzojavi: Slamič Ljubljana
LJUBLJANA
Gospodstvena c. 6
Telefon: 29-73 / Cene ugodne!

Tvornica gimnastičkih i sportskih sprava
J. Oražem
Ribnica, Dolenjsko
OSNOVANA 1881. GOD.
izrađuje sve sokolske vežbače sprave, opreme čitavih društvenih i školskih vežbaona, sportske potrebštine za laku atletiku, sprave za letna vežbališta, kupališta i bašće lju-ljenke, sprave za decu itd. Izrada savršena i elegantna, poslužba najsolidnija, cene najumerenije. — Ilustrovani cenik besplatno.

RUDE IN KOVINE
D. D.
LJUBLJANA, MIKLOŠIČEVA CESTA 15
Naslov za brzojavke: Rude
Telefon interurban šte. 2727
En gros:
svinec, cink, cin, aluminij, baker, cinkova pločevina, svinčena pločevina, pocinkana železna pločevina (izdelek Cinkarne, d. d., Celje), barve, žveplenokisla glina, aluminijev hidrad, bakrena galica, cinkov prah, katran, stare kovine, kovinasti ostanki, rude vseh vrst

Posojilnica v Mariboru
Ustanovljena leta 1882. ● r. z. z o. p. ● Telefon šte. 108
Narodni dom
Sprejema hranilne vloge v tekočem računu in na knjižice in jih obrestuje z dnevno razpolago po 5%, proti odpovedi na 3 mesece po 7%. Daje posojila proti vknjižbi po 8%, na menice po 9%. Stanje hranilnih vlog nad Din 80,000,000.—, rezervnih zakladov nad Din 5,000,000.—.

МЕДИЋ-ЦАНКЛ
tvornice ulja, firnažza, lakova i boja, društvo sa o. j. Centrala u Ljubljani. — Vlasnik Fraňo Medić. Tvornice: Ljubljana-Medvođe. Podružnice i stovarišta: MARIBOR i NOVI SAD.
Властити домаћи производи:
Ланено уље, фирнажа, све врсте лакова, емајлно-лакастих и уљених боја. Хемијско чисте и хемијско улепшане као и обичне земљане боје свију врсти и нијанса, кистова, стакларског кита итд. марке „МЕРАКЛ“ за обрт, трговину и индустрију, за железнице, поморско и ваздухопловство.
ЦЕНЕ УМЕРЕНЕ. ТАЧНА И СОЛИДНА ПОСЛУГА.

JUGOSLOVENSKA SOKOLSKA MATICA U LJUBLJANI
REGISTROVANA ZADRUGA S OGRANIČENIM JAMSTVOM
opskrbljuje u smislu člana 2. svojih pravila sve sokolske organizacije u zemlji sa svim potrepnostima, koje su potrebne za izvajanje programa i za postignuće ciljeva našeg Sokolstva. Izdaje i raspisava tiskanice, knjige i brošure sokolsko-programatskog, uzgojnog i propagandističkog sadržaja, plakate, diplome, značke, legitimacije i muzikalije.
Komisijska prodaja odora sviju kategorija.
NASLOV: JUGOSLOVENSKA SOKOLSKA MATICA, LJUBLJANA, NARODNI DOM
TELEFON BROJ 25-43. — POŠTANSKO ČEKOVNI RAČUN LJUBLJANA: 13.831
Zahtevajte cenik!